

Ketabton.com

دلمرپل

عارف تبسم

د کتاب ټول حقوق د شاعر په حق کې محفوظ دي

د کتاب پېژندنه

کتاب ----- دلمریل
شاعر ----- عارف تبسم
ټائیل ----- حفصه تمثیل
کمپوزنگ ----- عارف تبسم
کمپوزنگ مرسته ----- بارکوال میا خېل
لمر کمپوز کور کوټه
شمېر ----- ۵۰۰ ټوکه

چاپ کال ----- ۲۰۰۶ء

د چاپ ځای ----- قلات پریس کوټه

بیه ----- ۱۵۰ روپۍ

د موندلو درک

- ۱- صحاف نشراتي موسسه کاسي روډ کوټه
- ۲- دانش خپرندويه ټولنه قصه خوانۍ پېښور
- ۳- خوشحال بک لېنډ تحصیل روډ بورے لورالائي

خوړونکي

پښتو ادبي ملگري، بورے لورالائي

سهېلي پښتونخوا

ترون

دهغه تيارو په نوم
چي مادرناپه لټون گرځوي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لڙي

مخ

شمپر ليڪ

۱. د عارف تبسم رناريا نغمه نغمه تڪلم -- سعيد گوهر -----
۹
۲. د عارف تبسم "دل مرپل" ----- سيد خير محمد عارف ----- ۲۷
۳. د خپلي شاعري په اړه خو خبري --- عارف تبسم ----- ۳۹
- غزلونه
۴. نن په حق چي زه پوهېږم محمد ه! -----
۴۵
۵. په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه -----
۴۷
۶. خاوره د سرو وینو له رنگه گورم -----
۴۹
۷. خه خلگ بيا د مرگ له کاره سره لوبي کوي -----
۵۱
۸. مه خه نور په دغه لاره، ستره کپري -----
۵۳
۹. خود به سپره کپري، باران نه لري -----
۵۵
۱۰. يم ناخبره چي به کله ماتوي ملگرتيا ----- ۵۷
۱۱. ته چي مرور شوې، مرور شوله ما خپل نصيب ----- ۵۹

۱۲. رڼاخوره کړم چي هر چيري قدمونه رډمه -----
۶۰
۱۳. ته چي رايا د شوې زما ياره! غزل نوې ليکم -----
۶۲
۱۴. خراغ راواخلو، په تيارو کي په منزل پسي خو -----
۶۴
۱۵. ماچي له ځانه سره رډي، ترځان مي کم و نيسي -----
۶۶
۱۶. بيا به خوارانو گيلې څه کولې ----- ۶۸
۱۷. له تبسمه يې وفا غوښتله -----
۷۰
۱۸. لمحې د تېر عمر د ژوند له ماه و ساله وزي -----
۷۲
۱۹. دخوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني -----
۷۴
۲۰. يومئين په بوي، خواهش د گل کوو -----
۷۶
۲۱. داسرمايه د زندگي ساتمه ----- ۷۸
۲۲. کول نه شمه دميني داظهار فېصله -----
۸۰
۲۳. عجه خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري -----
۸۲

نظّمونه

۲۴. تضاد ----- ۸۴
۲۵. ؟ ----- ۸۵
۲۶. اي دفکر سپينه لمره! ----- ۸۶
۲۷. غرور ----- ۸۷

۲۸. ساڀي ----- ۸۸
۲۹. ڊوڪال ----- ۸۹

غزلونه

۳۰. له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو -----
۹۰
۳۱. زه کله تيارو کي هم ورکېرم نه -----
۹۲
۳۲. د هواچي په خلوص چايقين وکړو -----
۹۴
۳۳. بل به شي دميني خراغونه، څه هلاکه ده -----
۹۵
۳۴. مطلب دي څه د مړوايه ياره! سم حساب به کوؤ -----
۹۷
۳۵. د مړ راته پروت بيا دفکرونو کتاب -----
۹۹
۳۶. سوځم، کبابېرم، دهجران په اورکي اوسمه -----
۱۰۱
۳۷. په لاس کي هر سږمې چي توره او خنجر گرځوي -----
۱۰۳
۳۸. چي په ليدويې زما ساه، له سينې سمه وزي -----
۱۰۵
۳۹. ستاد سترگو تاپ لرو، طاقت لرو -----
۱۰۷
۴۰. ستاد راتلو په اميدونو باور نه د مړ پکار -----
۱۰۹
۴۱. ترڅوبه داعجه غوندي زندگي تېروم -----
۱۱۱
۴۲. زما وستا ترميان ياره! بېلتون له ډېره وخته د مړ -----
۱۱۳

۴۳. لیري سره او سود تړون په نوم -----
۱۱۵
۴۴. زړه کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي -----
۱۱۷
۴۵. وجود مي خورشو، لاخور بېري، اوس له حده وزم -----
۱۱۹
۴۶. سفر کوم د فکر شپه ورځ ترفط ته پوري -----
۱۲۱
۴۷. د ټول ښار خلگ راتول دي، د بلا خلاف جنگ بېري -----
۱۲۲
۴۸. د خوشحالی د خپلو لو هوا نه لرمه -----
۱۲۴

نظمو نه

۴۹. لمر او سحر -----
۱۲۶
۵۰. جدو جهد -----
۱۲۷
۵۱. چې گو بړا ته ----- ۱۲۸
۱۲۸
۵۲. کوټه -----
۱۲۹
۵۳. کربلا ۲۰۰۴ء -----
۱۳۰

غزلونه

۵۴. مورچي ويشتلو همبشه دلته په سنگ گلونه -----
۱۳۲
۵۵. خانگړي تيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندر ه گورم -----
۱۳۴

۵۶. داخوشحالي، خندا به هم تيره شي -----
۱۳۶
۵۷. بي سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو ----- ۱۳۸
۵۸. غرونه که هر خوورسېږي تر فلکه پوري ----- ۱۳۹
۵۹. لاهغسي دے ويران له ډېره وخته -----
۱۴۱
۶۰. له ځان سره سره ټول عمر خپل مکان گړخوؤ ----- ۱۴۳
۶۱. خله کوي دردمنه خله کوي ----- ۱۴۴
۶۲. خله ناکام په هره لار يو دواړه ----- ۱۴۶
۶۳. نه به درځم په دغه لار گرسره ----- ۱۴۷
۶۴. زمور له سينوڅخه، زمور بوز پرونه، بنکله غل و باسي ----- ۱۴۹
۶۵. چي بنائست گوري نوسپوږمي هم له جانان سره ږدي ----- ۱۵۰

نظمنه

۶۶. يولسم ستمبر - په يورپ کي -----
۱۵۱
۶۷. گلوبلائزېشن ----- ۱۵۲
۶۸. و يورپ ته يوه وېنا ----- ۱۵۳
۶۹. په محکه جنت ----- ۱۵۵
۷۰. ملگري ملتونه ----- ۱۵۷
۷۱. په اتلي کي دڅه وخت تېرولو پس يو نظميه تاثر ----- ۱۵۹
۷۲. بنسبنه څهره ----- ۱۶۲
۷۳. قدر مشترک ----- ۱۶۳
۷۴. *The Dream Merchants* ----- ۱۶۵
۷۵. گليډيټيټر ----- ۱۶۷

غزلونه

۷۶. مينه كه ڪوڀي، قدم په پام راپسي مه اخله ----- ۱۶۸
۷۷. رنامي چالوت ڪڙه اوڻوڪ مي په زوال خبر دے ----- ۱۷۰
۷۸. ترچنارونومي لڙڪم اڀسے دے ----- ۱۷۲
۷۹. نه په يو رنگ ڪي اوسم، نه خپله څهره بدلوم ----- ۱۷۴
۸۰. ما پاللي د دنيا هم دنبنمي وه ----- ۱۷۷
۸۱. هره ورځ را خبزي په هر ڪور ڪي لمر ----- ۱۷۹
۸۲. ڀوند دي شومه په ڏيدن پسي، نور غوارم ----- ۱۸۰
۸۳. په څو شهبو مي تر اسمانه يوسي ----- ۱۸۲
۸۴. دشاعر پيژندگلو ي ----- ۱۸۴

د عارف تبسم _ رڼارڼانغمه نغمه تکلم

د ښکلا د تخلیق په اړوند، شاعري، موسیقي، رقص، مجسمه سازي او تعمیر په فنون لطیفه کښی خصوصي ځای لري. پېژندگلوي ئې دا ده چی هر هغه فن چی خلکو ته جمالیاتي حظ، حسیاتي مسرت او روحاني خوشحالي ورکوي، هغه له فنون لطیفه څخه دے خو شرط دا دے چی په مادي ذرائع او وسائل به ئې انحصار، نه صرف لږ تر لږوي بلکې د مادي ضرورت او منفعت سره به ئې تړون هم د نشت هومره وي لکه هېگل چی وئيلي دي چی "د فنون لطیفه معیار، له مادي وسیلو څخه په اجتناب او بېلتون منحصر دے".

د دغه تعریف په رڼا کښی به دا وینا غلطه نه وي چی د نزاکت، لطافت او نفاست په ذکر شوی امتیازي او اعلی معیار باندی ولی چی شاعري تر ټولو زیاته پوره څپښی ځکه ئې په فنون لطیفه کښی درجه او مقام هم تر ټولو لوړ او څرگند دے.

شاعري یو تخلیقي عمل دے چی د ځنگلي بوتی په شان پخپله را شین شي. بس یو کیفیت راشي او د الهام غوندی بیان شي. حتی چی د تخلیق تر تکمیل پوری شاعر په دې هم نه پوهېږی چی هغه څه لیکي او څنگه ئې لیکي. یو غېر محسوس قوت د هغه په ذهن او حواسو باندی خور او حاوي وي او هغه یوه

نامعلومه دنيا، د هغې کيفيات او عوارض په داسې روانې ليکي لکه اسماني فرشته چې هغه ته د کتپيشن (DICTATION) ورکوي. غالب هم دغه خبره، په ډېره بنائسته پېرايه کښې کړې ده :

آتے ہیں غیب سے یہ مضامین خیال میں
غالب صریح خامہ، نوائے سروش ہے

په اردو کښې جديده شاعري د ۱۹۶۰ء شاوخوا د ترقي پسند تحريک په ردعمل کښې د حلقه ارباب ذوق له پلټه فارم (PLATFORM) څخه پيل شوه، سوب ئې دا وچې د "ادب برائې ادب" (زما په خيال ادب برائې فن) نظريه د "ادب برائې زندگي" په مفکوره باندې د بدلېدو پس د يکسانيت ښکار شوی وه، ادبيات د تخليقي علويت او فکري رفعت له اوچته معياره څخه د وگړو د نس او نفس غوندې په عمومي موضوعاتو باندې د نعرې، پروپاگاندا او اشتهار رنگه و لوېدلې سطحې ته را کوز شوی وو. تخليق يو مخ د خارجي فکر نمائندگي کوله، داخل ئې يکسر نظرانداز کړې و. الهامي کيفيت ئې د نشت برابر او د منصوبه بندې زور ئې بېخي جوت و. حالانکې تخليق د هغې قدرتي چشمې په مثال دې چې پخپله را و بهيرې. د ډېم (DAM) غوندې نه چې د منصوبې تحت جوړېږي. په داسې حالاتو کښې د خارجيت د زبردست يرغل په ضد تخليقي ذهنونو بيرته داخليت ته مراجعت ضروري وباله البت په دې تحريک کښې تر ټولو گټور اړخ دا را مخته شو چې د روايت ټوله ښکلا او فن، د ترقي پسندې ټول مقصديت او افاديت ئې هم د تخليقي عمل برخه وگرځاوه. هغه ټول نظريات، رجحانات، اساليب، هيئتونه او اصناف ئې د تخليق

د تازگۍ، قوت تاثیر او ارزښت دپاره خپل کړل چی یوه ژبه د عالمي سطحی د غوښتنو او معیار سره برابرولے شی. د اردو شعر و ادب دغه همه گیر او همه جهت موثر تحریک، پښتو ادبیات هم تر خپلی اغیزی لاندی راوستل او په هره سیمه کښی داسی ځیرک او باصلاحیت لیکونکی را پیدا شول چی هغوی و خپل اظهار ته د نوی لب او لهجې ورکولو دپاره د تخلیقي او تنقیدی زیار، ذمه دارانه کردار خپل کړو.

په شاعری کښی د نوو هڅو او جدیدو رجحاناتو د خپلولو او خورولو په اړه "د لورالائي مکتب" په ټوله پښتونخوا کښی جلا او منلے ځای لري. د خپل سرخپل پروفیسر رب نواز مائل په مشری کښی د "بوري" د تاریخي او افتخاري خاوری سره تړون لرونکو شاعرانو، نه یواځی پخپله د اظهار نوی اسالیب پیدا کړل بلکې د جنوبي پښتونخوا څخه د باندی ئې هم اغیزه ښکاره او اثرات مرتب شول. نن دا په دعوی سره ویل کېدے شی چی "لورالائیات" د یوې شعري، ادبي او تنقیدی اصطلاح حیثیت تر لاسه کړے دے او د لورالائي د مکتب جدیدی شاعری، د شلمی پېړۍ تر ټولو د موثر مکتب او منظم تحریک ځای موندلے دے. په دې خاوره کښی د نوو رجحاناتو په اړه د بحرونو، هېټونو، قافیې ردیفونو او لفظونو د علامتي، تمثالي، استعاراتي او د نوی معنوي استعمال د کامیابو تجربو سره سره په مختلفو ژانرونو کښی په متنوع موضوعاتو باندی پرله پسې دومره اهم تخلیقي کار او زیار مخی ته راغے چی هیڅ ادبي تاریخ او شعري تذکره ئې نظرانداز کولے نه شی. خصوصاً د لورالائي شاعرانو د خپل خپل اسلوب په حواله

انفرادي تشخص بيا موند. د "اسلوب" د امتیازی تخصص په حقله د پروفیسر شمیم حنفی دا وېنا د قاطع برهان په مصداق ده چی " تجربی او تصورات مشترک کېدلې شي خو اسلوب هغه صفت ده چی خالصتاً انفرادي او شخصي ملکیت بلل کیږي، د دې اړخ د جاج او جائزې په پرته د یو ادب پارې صحیح مطالعه امکان نه لري" خو د اسلوب (STYLE) او اسلوبیات (STYLISTICS) په اړه په پښتو کښی دومره لوړ تنقید او علمي پرتلنه تر هغه وخته ناممکن ده چی ادبی تجزیه د سائنس تر مرتبې پوری ځان نه ورسوي.

د لورالائي د جدید شعري مکتب سره ناشلېدلې تړون لرونکی شاعران لکه محترم رب نواز مائل، سید خېر محمد عارف، سرور سودائي، عمر گل عسکر، ارواښاد وزیر محمد سوالي، ځوانیمرگ سید محمد گل شاه خوستي او راقم الحروف او په مونږ پسې پروفیسر محمودایاز، افضل شوق او سهېل جعفر او ورپسې راتلونکی منور ځلمیان لکه عبدالغني مبارز، رازق فهیم، عارف تبسم، علي کمېل قزلباش او قاري جمال الدین مسافر داسی نومونه دي چی له ادبي دُنیا سره په زړه پوری تعارف لري او په خپل خپل ځای د ادب په ناقدینو باندي د سنجیده لوستنی او ستاینی حق لري. د دغو ټولو شاعرانو شخصي تخصیصات او تخلیقي میيزات را مخته کول یو باقاعده تنقیدي موضوع ده چی په دې لیکنه کښی گنجایش نه لري، ولی چی دا وخت د گران عارف تبسم د راتلونکی مجموعې په بابله تفهیم او تحسین یا مطالعه او تجزیه زما اصل موخه ده.

گران عارف تبسم یو ذهین، متین، سنجیده، فهیمده، دیده

ور او باهنر ځلمه د، هغه د لورالائي د وياړمنی تپې د ژوند او ژواک مجسم تصوير او مکمل تفسیر د. هغه یواځی خوبصورت او خوب سیرت، خوش خیال او خوش بیان پښتو شاعر نه د. د پښتو او اردو دواړو ژبو ډېر ښه، غښتلی، باشعور، مترقي صائب الراي او صاحب الراي نثرنگار هم د. د هغه مضامین د هغه د ادبي قد و قامت او فکري شخصیت په تشکیل کښی اهم معنوي رول لري خو دلته ئې اجمالي څېړنه هم ولی چی د طوالت باعث گرځی ځکه زه خپل اصل موضوع ته پاملرنه را گرځوم.

د گران عارف تبسم دا اولنی شعري ټولگه "د لمر پل" ما له سره تر پایه لفظ به لفظ لوستی ده. په دې کښی د تورود د باران وروسته د کاغذ په اسمان باندی د خیالونو سرې او شنې په شعري فضا کښی د تخلیق تازه، شوخ او نوی رنگونه پاشلی دي چی د ادبي کائنات حسن ئې نور هم زیات کره د.

عارف تبسم په غزل او نظم دواړو کښی د یوه سپېڅلی شاعر په څېټ گڼی داسی مضامین قلمبند کړی او موضوعات څېړلی دي چی ادب مینان او د فکر و فن نقادان ځان ته اړومرو متوجه کوي. په دې اړه هر هغه څه لیکل خو امکان نه لري کوم چی ما محسوس کړی دي البت هغه موضوعات چی د هغه د فکري دائرې په جوړښت کښی مرکزی اهمیت لري، دلته ذکر کول او د هغه د اظهار د انداز په حقله څه نا څه تللی رایه تاسو ته وړاندی کول ددې لیکنی یوه اساسی غوښتنه ده.

عارف تبسم د جدید حسیت یو نمائنده پوهېت د. د هغه لب او لهجه په تازگي، رعنائی او توانائی ډکه ده. د هغه لفظیات

که یوې خواته د شعري روایت او ادبي تجربې د توثیق عکس العمل ښکاری نو بلی خواته د نوی معنویت د زېږون، لټون او پلټون پېلامه هم دي چی له علامتي، تشبیهاتي، استعاراتي استعمال سره سره تمثیلي او محاکاتي انداز هم لري چی د پښتو شاعری د پرمختګ په سفر باندی دلالت کوي او د یو ځانګړی اسلوب د جوړښت واضح څرک لري. که دا ولیکم چی د لفظي تشکیلاتو په ترڅ کښی یو نیم ځای هغه د نیولوګیزم (NEOLOGISM) تر حده اجتهادي هڅی کړيدي نو کره کتنه او باقاعده څېړنه دا اړخ هم ثابتولې شي.

د عارف تبسم په شاعری کښی ما له خپل ټاټوبی، خپلی خاوری، خپل ولات سره ذهني او قلبي تړون، د مخکی سره ټینګه رشته، د پښتو، پښتون، پښتونخوا او پښتونولي سره نه پرې کېدونکې تعلق او د خپل کلتور، رسم او رواج، دود او دستور، له ښو او اعلی قدرونو سره د وفا او اخلاص، مینې او عقیدت رویه له ورايه ښکاره لیدلی ده. د هغه په نظم او غزل دواړو کښی معاشرتي روایات، سماجي تاریخ، انساني تمدن، ثقافتی اقدار، تهذیبی بنائستګي، اخلاقي رویې او عالمي منظرنامه په فکري بلاغت او جمالیاتي شعور سره په ډېر مهارت او کمال انځور شوی دي.

د معروضیت او موضوعیت په حواله د عارف تبسم شاعري د خپل باطن او شخصیت د عرفان تکل هم ده او د نړیوال کلی د آشوب، بۇحران او رستخیز د آګهسی ذریعه هم، چی د کم عمری باوجود د هغه فکري پختګي او ذهني بلوغت څرګندوي.

د دې مجموعې مطالعه دا ښودنه هم کوي چی عارف تبسم له

جمالیاتی ذوق او د مینی له تجربیې څخه هم بې برخۍ نه دے پاته شوے خو دا اړخ زما په خیال د هغه په موضوعاتو کښی ضمني او ثانوي حیثیت لري. که دا اووایم چی عارف تبسم په پښتو شاعرانو کښی هغه لومړے ځوان دے چی د عمر د فطري تقاضو باوجود ئې د مینی ضروري ضرورت نظرانداز کړے دے او خپل عصري شعور ته ئې د تخلیق په صورت گری. کښی زیات اهمیت ورکړے دے، نو غلط به نه وي. هغه معروض زیات لیکلے دے او موضوع کم خو دلته دا وضاحت زښت زیات ارزښت لري چی په ادبي تخلیق کښی په بشپړه توگه د خالص معروضیت اظهار امکان نه لري، ولی چی خارج هم د تخلیق کار له داخل څخه هغه وخت را وځی چی د هغه د ذات برخه جوړ شی یا د هغه په احساس کښی د خپلی تجربیې په څېر شامل شی او اظهار ئې ضرورت او مجبوري وگرځی. سوب ئې دا دے چی د شاعر خپلی تقاضی، عقائد، نظریات، جذبی، افکار او رجحانات هغه د خپلی خوښی ناخوښی هرکله پابند ساتي. وئیل دا غواړم چی عصري شعور هم د لیکونکی د شخصیت د کُلیت سره په تړون مجبور دے. له دې بغير هغه د تخلیقي عمل برخه نشي جوړېدے او که جوړ هم شي د صحافتي تحریر رنگه به له خوند او تاثیر څخه خالي وي.

په دې مجموعه کښی د عارف تبسم ځنی نظموڼه لکه "یولسم ستمبر په یورپ کښی"، "ملگری ملتونه"، "په اتلی کښی د څه وخت تېرولو پس یو نظمیه تاجر"، "گلبدی پیتر"، "و یورپ ته یوه وپنا" او "The Dream Marchents" زما د پورتنی خبری په تائید کښی وړاندی کېدلے شي. دا ټول موضوعات، معروضي دي خو د هغه د داخل د برخه جوړېدو پس ئې تخلیقي بڼه خپله کړی

ده. هم دغه د تخليق غوښتنه ده. معروض چي تر څو په موضوع بدل نه شي. خارج چي تر څو د شاعر په باطن كښي تحليل نه شي اوله داخل څخه نه را ووځي، هغه فن پاره نشي بلل كېدو. د مثال په ډول به زه د هغه معرې نظم "گلوبلا تېزېشن" ستاسو مخ ته كښېږدم:

بې شكه دې كلي كې هر څه ډېر دي
خو د خپلوي چرته درك نه ښكاري
د ميني هم څه سلسله نه وينم
د نړيوالو په دې لوى كلي كې
پېژندگلوي د هر چا گډه وډه
هر يو رڼغېرې اوس په بله ژبه
هيڅوك حال نه لري په خپل ځنگلوري
بې شكه پراخ دي څلور واړه لوري
د هغه مختصر آزاد نظم "چي گوډرا ته" هم مطالعه كړئ:

تا چي په كومه لاره

سرو بائېلو

په هغه لاره تگك اسانه دې ډېر

د دې دپاره بس

يو شرط دې لازم

چي سرې ووځي له خپل ځانه

په جهان خور شي

د ۲۰۰۴ د مارچ په دويمه نېټه (چي د ۱۴۲۵ هـ د محرم لسم

تاريخ دې) په كويه ښار كښي چي د ترهه گري يا فرقه وارييت

کومه ناوړه او ناروا پېښه شوی وه. د هغې بیان چی عارف تبسم په کوم دلاویز انداز او له غریبه په ډک آواز کښی کړی دے، هغه د معروض په موضوع باندی د بدلېدلو بهترینه نمونه ده. یوه خارجي واقعه یا وقوعه موثره تخلیقي تجربه هم داسی جوړیږی. په غور ئې ولولئ:

کور ته می اور واچولو ځکه لمبې پورته شوې
بیا می له دا خپل وجوده خاوري ایرې پورته شوې
څوارلس سوه کاله پس په ما کښی شو یزید را وینې
ځکه می د خپل حسین له درده نارې پورته شوې
بیا می کړو لاسونه نن په خپلو وینو باندي سره
ځکه می نن بیا پنځه څلوېښت جنازې پورته شوې
عارف تبسم د نظم نگار په حیث په ښو موضوعاتو، ښه منظومات لیکلی دي. د پورتني موضوع سره په تړلی موضوع " کربلا ۲۰۰۴ء" کښی د هغه اختتامیه ډېره بلیغه او موثره ده:

بیا ډېرو خلگو د یزید شکل او قد واغوستو
بیا ئې په ډېرو حسيني سرونو لوبی وکړې

د هغه "نعت" او ځنی نور نظموڼه لکه "جدوجهد"، "؟"، "بښنه څېره"، "په مخکه جنت" او "له د فکر سپینه لمره" (د حمزه بابا په حقله) د ډېری ستاینی وړ دی خو زه ئې دلته دوه درې مختصر غوندی نظموڼه تاسو ته وړاندی کول غواړم، کوم چی زما په خیال، په اختصار کښی جامعیت، په اظهار کښی معنویت او په پیرایه کښی جاذبیت لري. تر ټولو له مخه د هغه نظم "تضاد" ته پاملرنه وکړئ:

ازغن فطرتہ خلگو

خنګه عجیبه غوندی

خویونه خپل کړو

رنگونه واغوندی

اولاړ شي

په ګلانو ګډه شي

"تضاد" د هغه په یو مسلسل غزل کېنسی هم موضوع ګرځېدلې ده چی خصوصي کتنه غواړی د پورتنی نظم په حواله زما په فهم، په لنډو ټکو کېنسی، د شعریت په ژبه، زمونږ د معاشرتي ژوند د متضادو رویو او د نفسیاتو په اړه د وګړو د منافقانه دوه مخیزه کردار تر دې زیاته، په زړه پوری انځورګري شاید ممکن هم نه ده. همداسی زمونږ د چاپېرچل د معاشي، سیاسي، طبقاتي او اخلاقي صورت حال په اړه هغه یوه وړوکی منظومه د "سایې" تر سرخط لاندی پخپله علامتي او تمثالي بڼه کېنسی نه صرف د اظهار او ابلاغ حق ادا کړې ده بلکې په دې کېنسی دا هم څرګندېږی چی هغه په نړۍ او تاریخ باندی ژور نظر لري، د ماضي او حال سره سره هغه د مستقبل امکانات هم وینی. د عصري شعور په رڼا کېنسی دا نظم د آفاقیت رنگ او ژوندی شاعری، مثالي نمونه بلل کېدلای شي :

په څومره هیله

ساده خلګ و اسمان ته ګوری

غواړی په ټکنه غرمو

له سرو لمرونو سایې

که څه هم دوی په دغه بڼه خبر دي

چي يوه توره او اوږده شپه

را روانه ده بيا

ځکه اوږدپيړی وار په وار

د دېوالونو سايې

هم دغه يا دغسی احساس د هغه په يو بل مختصر نظم "لمر او سحر" کښی هم جوت دے. په اصل کښی د ماحول توره شپه د هغه په حسيت باندی خوره ده، هغه د حالاتو تيارو خوړلے دے، هغه د وخت تورتم دومره ځپلے، ځکلولے او ځورولے دے چی هغه د ژوند او ژوندسرو دپاره د رڼا مستقل اهتمام غواړی، حتی چی په شپه کښی هم د لمر ضرورت محسوسوي. گوا سپوږمۍ، ستوری، څراغونه، ديوي او بکبونه هغه وسيع المعاني شپه نه شي روڼولے کومه چی د وگړو په حواسو باندی خوره ده، دا تاریکه په اصل کښی د اطمینان، سکون، خوشحالی او پرمختگ هغه رڼا غواړی چی ذهن او زړه منور کولے شي، هغه لمر غواړی چی زوال او غروب نه لري او داسی "یوتوپيائي" لمر انساني معاشره شاید چی هیڅکله نه وویښی خو د عارف تبسم په شانی د ژوندي فکر او حساس طبعی شاعر د نړۍ د ودانی سوکالی او ترقی دپاره که نور هیڅ نه شي کولے. خوب خو لیدلے شي بدرنگه ماحول، په خیال خو بنائسته کولے شي. ماته خپل یو اردو بیت را پیاد شو :

اور کچھ کر نے کے قابل تو نہیں سوچ مری

کاش! دُنیا مَیں تِری اور حَسین کر سکتا

د عارف تبسم نظم داسی دے :

په نیمه ورځ به می یواځی پرېږدی
یقین د ورځی
په لمر څنگه وکړم؟
ماته د شپې ستا ضرورت دے لمره!
ستا انتظار
تر سحر څنگه وکړم؟

په دې مجموعه کښی د عارف تبسم یو نثري نظم هم د "قدر مشترك" تر عنوان لاندی شامل دے، زه له دې څخه انکار نه کوم چی بنه خیال بلکې بهترین خیال پکښې دے خو له دې سره متفق نه یم چی نثر ته دی د نظم نوم ورکړے شي، ولی چی نثر نثر دے او نظم نظم. معنوي اهمیت او فکري ترفع په نثر کښی هم خپل قدر او قیمت نه بائېلي. ځکه د "نثري نظم" په ډول ئې د وړاندی کولو تصنع او تکلف ته هیڅ ضرورت نشته. خداښکوه! زه د هیڅ نوی صنف مخالف نه یم خو دا ضرور وایم چی نثري نظم دی د شاعری په ځای د نثر په اصنافو کښی شامل کړے شي لکه "ادب لطیف" چی په تېرو وختونو کښی د نثر برخه و. هم هغه "ادب لطیف" ته نن "نثري نظم" ځکه وایه شي چی لیکونکے ئې برناحقه شاعر جوړ شي. حالانکې "شاعری جزویست از پیغمبری" لکه هر څوک چی پیغمبر نه شي جوړېدلے. همداسی هر څوک شاعر هم نه شي جوړېدلے بلکې "مُتَشاعر" جوړېدل لاهم څه ناڅه فني خبرتیا ته اړتیا لري. د نثري نظم "خودساخته او نام نهاد شاعر" ته خو متشاعر وئیل هم رواينست نه لري لکه "نقل کفر" چی "کفر نباشد". شاعري خپل حدود او قیود لري. د هغو پابندي که گرانه ده، دا خو اسانه ده

چی سرے دی "ثرنگار" جوړ شي حالانکې زما په خیال نثرنگار
جوړېدل هم بېخي گران کار دے.

د عارف تبسم د دې مجموعې د غزل برخه هم د معنوي
ارزښت او فکري بلوغت په حواله خپل خوند، رنگ، او اغېزه
لري يا په نورو ټکو کښی د جدید غزل له شعار او معیار سره
څنگ وهي. لکه څنگه چی ما له مخه لیکلی دي هغه یو بېدار،
حساس او ژوندی شاعر دے. هغه شاعري یوه تفریحي مشغله نه
بولی ځکه د غزل په بېتونو کښی هم د لوستونکو ذهنی تربیه
کوي. د هغوي مخ ته حقیقت او واقعیت په شعري پېرايه او موثره
لهجه کښی وړاندی کول هغه خپله ادبي وظیفه او علمي فریضه
گڼي. هغه غواړی چی خپل فکر، احساس، جذبې او بصیرت تر خپلو
قارئینو پوری ورسوي چی د هغوي دپاره د لطف اندوزي څخه زیات
د هغوي په خیالاتو کښی بدلون، وینوالی او ځلا راولي، دا څو
اشعار ئي د مثال په ډول وړاندی کوم:

موږ به په شپه هم لکه ورځ سپینه رڼا خوروئ
تیارې که هر څو له سهاره سره لوبی کوي

خراغ را واخلو په تیارو کی په مزل پسې ځو
موږ هره شپه لټون کوو، د لمر په پل پسې ځو
دا به ضرور د چا د جبر ښکار وي
گڼی دا خلگو تیارې څه کولې

زموږ لارښوونکي ټوله ورځ تر لمر چاپېره گرځي
ځان ته رڼا را ټولوي، موږ په تياره کي ساتي

چا چي پر دوي باندي تيارې راوستې
دوي له هغه څخه رڼا غوښتله

بيا په ټول وطن تورو تيارو خوله لگولې ده
خو خلگو و ځان ته څراغونه خوندي کړي دي

زه په دې سپېره منظر عادت نه يم
دا څنگه سپرله د، گلان نه لري

د يوې کونډې ماشومان په سپېدو پورته شولو
وائي مورکي! موږ د اتامو په تکل پسې ځو

په دې پورتنيو بېتونو کښي شپه، سحر، رڼا، تياره، څراغ،
لمر هغه علامات او استعارات دي چي د عارف تبسم په شاعري،
کښي ځاي په ځاي خواره واره ښکاري. دا محض الفاظ نه دي. د
هغه د فکر او پېغام د ترسيل، تفهيم او تشریح مرکزي منابع دي
او د لوستونکو دپاره زمونږ د سماجي ژوند او سياسي حالاتو د
پوهني بنيادي ذرائع دي. که مونږ په ځير ورته وگورو نو په دې
لفظونو کښي زمونږ د چاپېريال انځور له خپلي صحيح څهري او
حقيقي کړو وړو سره موجود د. بلکې په دې شعرونو کښي د
سياست او سياستمدارانو اصل شکل هم محفوظ د چي بېخي
بدرنگ، قبيح او مکروه د. له دې په پرته زمونږ د هېواد بې
رنگه سپېره منظره او د خوارانو د ژوند ژواک د بدحالي او د
رزق د تحصيل د کړکېچن او خوږمن صورت حال اظهار هم په بليغ

او فصیح تورو کبني مرقوم دے.

عارف تبسم ولی چي خپل چاپېرچل په برندو سترگو ويني
ځکه هغه نه تېروځي، هغه "مداريان" ډېر ښه پېژني. د "نعرو" په
ځاي "عمل" غواړي. گتور او مثبت عمل، دا شعر ئې وگوري:
څوک د نعرو ليکلو حق نه لري
زه خپل دېوال غېر سياسي ساتمه

که داسي نه ده نو بيا دا يو ښه طنزيه شعر دے او دا ځني
مراد دے چي په موجوده حالاتو کبني د سياسي شعور بغير ژوند
بې معنا دے. ځکه هيڅوک دا حق نه لري چي د قام له بيداري او
د وطن له ترقي. څخه لاتعلق پاته شي خو عارف تبسم چي د کوم
رجحان او مزاج شاعر دے. زما په فکر هغه "غېر سياسي" کېدلے
نه شي. البت هغه پخپل تندي هيڅ لېبل لگول نه خوښوي. هغه د
چا غلط کار په لار نشي تللے. د چا "بهرويي" تقليد نشي کولے. د
چا قام خرڅونکي او وطن فروش پېروي نه شي زغملے. هغه خپل
فکر، خپل نظر لري او د هغه مطابق د ژوند دپاره لاره ليکه ټاکل
خوښوي لکه په خپل دې شعر کبني چي وائي چي:

ځان ته رڼا را ټولومه او اباد به وځم

مزاج د لمر لرم، د تورو تيارو بعد به وځم

عارف تبسم په انقلاب يقين لري او انقلاب هيڅکله د
سترگو په رپ کبني نه راځي، هغه پخپله وخت راځي. البت په
فکر کبني د مبارزې قوت او له ناموافق ماحول سره د ډغري
حوصله، په ارادو کبني استقلال او په زړه کبني توده ولوله
غواړي، يواځي دا نه بلکه يي له صبر او زغم څخه ډک ناسترے

انتظار هم، لکه په دې شعر کېنې چې هغه پخپله وئیلی دي :

بل به شي د مینې خراغونه، څه هلاکه ده؟
روڼه به شي دغه د ژوند خونه، څه هلاکه ده؟
تاسو وکتل چې هغه د امید تلقین کوي ولی چې په راتلونکې
بدلون باندې غېر متزلزل یقین لري لکن هغه پښه په پښې ایښې،
بې غمه نه د ناست، لگیا د کار کوي، پرله پسې زیار باسې،
ذهنونه وینوي، جذبې را پاروي او رجحان سازي کوي :

رڼا خوره کړم چې هر چیرې قدمونه ږدمه
و مخ ته ځمه او په لاره خراغونه ږدمه
ژونده! ستا غمونه په خندا وږمه
اوبنکه اوبنکه یمه خو خڅپرم نه
د ژوند، حالاتو او ماحول سره د هغه ټینګه فکری
وابستګي پخپل ځای، رښتیا خبره دا ده چې په اوږو کېنې د
مالګې په مقدار د هغه د مینې او بنکلا په باب اشعار هم ډېر
خوږلت، نوع توب او زړه را کېنون لري، هغه چې له دې موضوع
سره تړلی کوم اشعار کېنلی دي، هغه زیاتره پسندیده دي، زه ئې
دلته صرف څلور نمونې ستاسو مخ ته ږدم:

ستا د سپین مخ په ویر اسمان باندې خواره واره شي
ستوری دا ستا د بنائستي زنی له خاله وزی

تر څو به ژوند موږ تبسمه! په لېمو کېنې کاوه
د اوبنکو څاڅکی شو، د پیغلی په گربوان خواره شو

نه به درخُم په دغه لاز گرسره
پري به بدم ستا کله او بنار گرسره
که شه هم ضد دي يو د بل خو تبسمه! گوره
خومره پخه ده د گلاب او د ازغي ملگرتيا
د جدت او انفراديت مرقع، دا درې مرصع شعرونه ئې د فني کمال
او جمالياتي اظهار زبنتی زياتی بنائستی او په زړه پوری نمونې دي :
خانگړتيا نه بائېلم، خپل ځان له سمندره گورم
ځکه خو واوره وجود زه له تاوده لمره گورم
خپل د بوالونه هره شپه له ځان سره ويده کړم
خدای خبر څوک ئې هر سههار د بل مکان سره بږدي

د تيارو بدي می نوره په وس نه ده
ننواتی ته می وروپه خراغونه

زه د عارف تبسم ټوله شاعري نه ستايم، په هغی کبني
نيمگړتياوی، خاميانی او کمزوريانی هم شته خو په مجموعي
ډول ئې زه د اسقام او معائب په ځای شعري حسن او محاسن ته
زيات اهميت ورکوم، د مثال په توگه ئې د لفظ د منفرد او جديد
استعمال په ترڅ کبني دا يو شعر وگورئ چی :

مورې چی ويشتلو همپشه دلته په سنگ گلونه
ځکه په دې هېواد کی نه کوي غورځنگ گلونه

د "غورځنگ" تور د "ټوکېدلو" په معنا شاید چی په اول
ځل عارف تبسم کارولې د، دا د هغه د هنر د بنکلا يو څرک
د. تفصیلي مطالعه ئې ډېر داسی نکات په تاسو واضح کولې

شي. زه به خبره په دې را لنډه کړم چي د دې شعري مجموعې سرسري لوستنه به هم تاسو په دې اعتراف مجبور کړي چي د لورالائي زرخېزه او نغمه رېزه خاوره داسي گلونه هم را ټوکولې شي چي خوشبويي او رنگ ته به ئې خوشبويي او رنگ هم گوته په غاښ پاته شي. د دغه امکان په رڼا کښي ماته د ستر ماوزي تنگ خبره را ياده شوه هغه وئيلي وو چي :

"گلونه و غورېدلو ته پرېږدئ"

زه د دې قول د معنوي قدر و قيمت په احترام کښي مجموعه تاسو ته سپارم او په دې هيله اجازت غواړم چي تاسو به پخپله فېصله وکړئ چي دا گل څنگه غورېدلې دے؟

خاوري

سعیدکگوهر

کوټه

جمعه المبارک

۱۰ مارچ ۲۰۰۶ء

د عارف تبسم "د لمر پل"

د بوري د گلبن خوشنوا بلبل عارف تبسم د يوه خواږه ملگري او زلمي تخليق کار په حيث و ماته بېخي تر ډېر جهان را تېر دے، زه له هغه وخته د ده په ژوندي جذباتو، تلوسو او په هغه بې خوبه، خوبونو باندي ډېر ښه خبر يم، چي د انساني ښکمرغيو په هيله، د بدمرغيو لمن را ټولول غواړي، زه د ده د تخليقي وژن د پراختيا، صباوڼ او په ادب کي د پرمختگ د هلو ځلو شاهد (گواه) هم يم. دا غالباً د ۱۹۹۰ع کال خبره ده، چي کله پر ما باندي د لغځولي عارف تبسم د شاعري راز منکشف شو او بيا چي ما وليد چي د سکول په دې کم عمره لوستونکي کي د شاعري خورا ښه او خوندي رنگونه موجود دي، نو ما د طالب علمي باوجود و دې ته وهڅاوه، چي د پښتو ادبي ملگرو پر سټيج باندي راسي، دا وو چي له همدې سټيج څخه يې داسي په زړه پوري ابتدا وکړه، چي د ژوند په هر پړاو کي ورسره د ښه شاعر لاحقو و تړل شوه، هن تر دې چي د ادب پروري سره سره يې په انگلش لټريچر کي د ماسټر ډگري تر لاسه کړه، هغه ورځ ده او دا نن ورځ ده چي تبسم د خپل شاعرانه منصب په پرته د اردو، پښتو او انگرېزي د يو ښه نثرنگار په توگه هم په هر چا باندي خپل ځان و پېژندلو.

ولي په دې مابين کي ډېر ملگري د نام و نمود او غم روزگار په تکل کي د گمنامي و کندو کپرو ته لاهو شو خو عارف تبسم د ځني نامساعدو حالاتو باوجود هم غزل، نظم او نثر دري واړه د خپلي لاري خورم کړو، سره له دې چي عارف تبسم په شعوري ډول باندي

تر یوه حده پوري د مشاعرو د آه او واه له تاوده بازاره او د خپلي خبرې
نمایي څخه ځان لېري ساتلو، حالانکه د یو ښه تخلیق کار په اړه په دې
ډگر کې د هغه د فعال رول لویولو څه انکار نه شي کېدای.

په دې لړ کې د ادب د چوپړ دپاره تبسم خپل باطن او ظاهر د
ریاکاری او زنگ وېلي ورځي څخه یو مخ صفا ساتلي دي، دلته
د اعتراف په توګه موږ د پښتو د درې میاشتني مجلې "تماس"
هغه ګڼې وړاندې کولې شو، چې د افادیت له امله اوس هم ډېرو
لیکوالو په خپل ریکارډ کې خوندي کړي دي. د دې مجلو په
مربینو کې د عارف تبسم کارکردګی د ویاړ وړ ده. همدغه رنگه
د آی، ډي، ایس، پی له خوا څه هغه درانه تقریبات، چې په ډېرو
حوالو یې له ادبه سره تړون لارم د، د عارف تبسم او ملګرو په
زیارو سر ته رسېدلي دي او بیا په زیاته د ګلوبلایزېشن او مورنۍ
ژبو په موضوع باندې د ګڼو ژبو ګڼ شمېر سکالران را غونډول او
بیا د بېخي مثبت فکر په حواله باندې د هغوی و مقالاتو ته کتابي
ښه ورکول د عارف یو بې سارم، ارزښتناکه او منفرد کار د. په
افغانستان کې د هوتکي دور د پښتو تاریخ "د خپلواکۍ لمر څرک"
أردو ژباړه هم عارف تبسم تر سره کړه. همدغه ډول چې د اُردو د
"عکس العمل" مجلې د اېډیټر په حیث هغه څومره ګټور مواد را یو
ځای کړې د هغه بس یوازې د ده برخه کېدای شي، په نورو ډېرو
انګرېزي، اُردو او پښتو مجلو او ورځپاڼو کې د ده خواره واره
مضامین او افکار د ده د زیارو عکاسي کوي.

خو د خپلو نظریاتو په اړه هغه وخت ورکي نوره توانايي پیدا شوه
چې کله یې د ارتقا بام ته د رسېدلو خلګو، د ژوندانه د انحطاط پذیر

اقدار او استحصالی اصلیت و لیدو، ځکه خو چي مونږ د هغه د یورپ په سفر کی و لیکل شوو نظمونو ته پاملرنه وکړو نو د هغه تجربات او مشاهده له مونږه لانور لټون غواړي، خو پیل به په دې وکړو چي کله موږ د بوري د دغه مینه وال شاعر و شاعری ته متوجه سو، نو هغه که یوې خواته د بوري د دې لرغونی اقدار لرونکی خاوري او غرونو سره د خپلی مینی او خپلوی اظهار په دا ډول کوی :

خپلوی او مینه می فطرت ځکه ده
په خپله وینه کی بورې پالمه
مخکه دی هر وخت د اظهار نوی گلونه کوی
څنگه هوا دی ده کوهاره غزل نوې لیکم
بیا دی لمبه را پورته شوه د بوریوالی مینی
راغله یمه ستا تر بناره غزل نوې لیکم

نو بلي خواته د جمالیاتي اقدارو له پالنې سوا هم جذبه، هیئت، اسلوب، مشاهده او د ژبي بشپړتیا د ده په شاعري کي له ورايه څرگنده ده، که څه هم له دغه کیفیته سره د ژوندانه داخلي او خارجي احساسات په فني او فکري معنویت سره د لفظونو په پساله باندي د پسرولو متقاضي دي، خو تبسم له دغي تقاضا سره د شاعری و سماجي عمل ته هم د سماجي علائقو په اړوند باندي د حُسن، ریښتینوالي او صداقت صوت و آهنگ و په برخه کړې د، چي له دې لاندیني شعرونو څه یې ښه اندازه کولې شو :

تا چي به شپه ورځ له هر چا څخه په پټه گنډل
زما د نوم هغه تارونه له دسماله وزی
موږ د ښکلا په کاروبار کي رعایت نه کوو

سترگي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان گرځوو
ته ما کړه اوښکه، له بانه می پر بارخو را توی کړه
زه خو لمحې دا ستا پر ښکلی اننگی تېروم
گونگی وریځي ته د گل دپاره ژبه ورکړو
پر مخکه باندي په مثال بیا د باران خواره شو
کوفی بنائست په نوم د میني ځکلولي دي د پر
حُسیني زړونه نور باور زیاته په دوی نه لري
تر تا به هم د تبسم فکر در ورسپړي
نظر اوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري
لکه څنگه چي هر انسان د ژوندانه تېرولو په حقله یو نقطه
نظر لري، دغه رنگه به تبسم یقیناً خپل یو نظر لري، خو هغه
خپل دا نظر پر خپلو لوستونکو یا اورېدونکو باندي نه مسلط
کوي، کېدے شي چي هغه د اینگلز له دې فکره سره متفق وي،
چي د لیکونکي اراده چي څومره قدر پته وي، نو د فني
تخلیقاتو دپاره هم هومره غوره ده، له دې څخه د فن د کرېه توب
او د کنایاتي اسلوب د اهمیت اندازه کېدے شي، هغه د دې
دپاره چي فن د بېلو بېلو سیاسي شعارونو او د خطابت له
عیونو څخه صفا و ساتل شي، ځکه چي ادب او شاعری، پخپله
خو مقصد نه وي بلکه د مقاصدو د تکمیل ذریعه گڼل کېږي،
ولي چي چرته دغه ذریعه په کار راوستل کیږي نو د دې دپاره
ښکلی، خوږه او داسي بنائسته جامه په کار ده، چي د تخلیق

خوند لاسېوا کړي، د ځني نقادانو دا رول "چي فن په يو
مخصوص چوکاټ کي را تاو کړي"، ځکه د منلو وړ نه ده، چي
د ادب فني خامياني او جمالياتي اقدار يې يو مخ هېر کړي وي،
ولي عارف تبسم دا هر څه په خپل نظر کي ساتي او بيا و مخ ته د
يو مقصد ايښودلو باوجود هم د اظهار پېرايه ډېره درنه ايرېدي :

لا هغسي دے ويران له ډېره وخته
ودان نه شو دا مکان له ډېره وخته
دغه څرنگه دنياده نه پوهېږم
پکي نه بنکاري انسان له ډېره وخته

راځئ په خپله و منزل ته خپله لار و ټاکو
خبر به ورکه شي، که ولاړه تر ملکه پوري

د تبسم د اظهار په دغه خوږه پېرايه کې سماجی ردعمل،
ضرب المثل او د پرمختګ پيغام خو يقيناً شته، مگر په داسي
قرينه سره يې خبره کړې ده چي د هر چا د زړه آواز گرځي. دا ويل به
بې ځايه نه وي چي تبسم د ابلاغ برابره تله ساتلې ده، نه يې چرته د
ابهام پيدا کول زيار او کوشش کړې ده او نه يې څه غير مانوس
تراکيب په کار راوستلي دي فني خوږلت، ريښتينيواله او د حالاتو و
ترڅې تجزيې ته يې په ښه پښتنه لهجه کي ځای ورکړې ده، چي د
قدمات او جديديت تر څنگ ورسره د تېر وخت تجربات او د اوسنيو
حالاتو مشاهدات او د راتلونکي سباوون خوند رنگ يو ځای کړل
شوه. په دې رنگ کي نه خو هغه د روايتي ژبا، بېلتون،
هجران او در په درۍ نارې وهی او نه د خپل مسلک څخه سرغړونه
کوي. د حالاتو په تورتم کې هم د خپل مرام په هڅه ده او وايي :

هیله مویا هم له رنانه خبزي
پای د دې تیاري که امکان نه لري
اوسي په کیږدی، کي مجبوري یې ده
چرته به ځي څوک چي مکان نه لري

خراغ را واخلو په تیارو کي په منزل پسي ځو
مونږ هره شپه لټون کوو د لمر په پل پسي ځو
زمونږ لارښوونکو زموږ د زیارو قدر نه دے کړے
ځکه خو خپل کاروان پرېږدو او مونږ په بل پسي ځو

هر څو که خنډونه وي په لاره کي
زه خو اباسین یمه درېږم نه

حق مي هم خوري په غريبي مي هم ملنډي وهي
ځکه په سر مي له دیناره سره لويي کوي
ما خوله هر چا سره مينه او اخلاص کړے دے
خلگک مي ځله له دستاره سره لويي کوي
له مرگه نه وېرېږي کړي د حق خبره په جار
تبسم ځکه خوله داره سره لويي کوي

د تبسم په شاعري کي د اضدادو تمثيلي اشکال کله په يوه رنگ او کله په بل رنگ کي ليدل کيږي، لکه څنگه چي د اضدادو په اساس د کائيناتو بنسټ دوام موندلے دے، هم دغه رنگه په شاعري کي دغه استعمال په نزاکت سره و شاعري ته د فکر په حواله ځلا بخښي. تبسم و دغه اضدادو ته د خپل دور په هنداره کي گوري، کله د حالاتو تجزيه کوي کله و انسانانو ته

د خپلوی پیغام ورکوی او کله ورباندي د طنز غشي اوروې :

شه عجب سخيان خلگک مي وليدو
مرگک چي يې وپشلو د ژوندون په نوم

چي يې کړو لېری مور له خپلو په فتوود کفر
اوس هغه خلگک باچهي له خپل ايمان سره ېږدي

که شه هم ضد دي يو د بل خو تبسمه! گوره
خومره پخه ده د گلاب او د ازغي ملگرتيا

ما رڼا کرلې ده په زړونو کي
زه اوس له تيارو خخه وېرېږم نه

د بخت، نصیب او قسمت سلسله په شاعري کي د هر شاعرو
مخ ته له ابتدا خخه د غورېدلي کتاب په شان پرته ده خو تبسم د
روایت و دغه منزل ته په جلا لاره تگ کوي او وايي:

هسي خو د تينگ تړون د ميني زما او ستا ترميان
خدای خبر چي يوبه او که نه؟ مونږ د يوبل نصیب
اې غوتی غورېږه مه، د ميني سپرله خور نه د
دلته د له خاورو سره خاوري د هر گل نصیب
ما ټولي ليکي د قسمت پخپله وړاني کرلې
اوس به پر خپل بې وزله زړه خالي لاسونه ېږدمه

لکه ما چي وړاندي اشارتاً وويل چي شاعري د خيال او فکر په
کالبوت کی يو سماجي عمل هم وي، په همدغه اړه چي کله د بوري دا
زرغونه او سمسوره سيمه د يو اوږدې ډوکلی په ناتار تاراج سوه، د
مېوه دارو درختو ځنگلونه په وچه صحرا بدل شو، د ډېرو درنو او

بدايه كورونو خراغونه د نېستۍ په اوبو له بلبډو ووتو، نو د ويرانۍ په دغه منظر كې د عارف تبسم د احساساتو خپريكې داسې پورته شوې، چې ډوكال يې د ډوكال او علامت په طور په كار راوستلو :

سینه د مخکې وچه شوله اوس په چيغو وايي
زما وجود به خدايه! کله له ډوكاله وزي
اوس به و تاته څه سندرې د سپرلي اووايم
زه خو اغزي لانه لرم په دې ډوكال خبر دے
خود به سپېره کېږي باران نه لري
زموږ بې وزله مخکېه اسمان نه لري
يوه خبره چې زه يې د خپلو ملگرو په تخليقاتو کې بيا بيا وينم،
هغه د پښتنو د بدقسمته وطن هغه تاريخي ارزښت دے چې د هغه له
جهته استعماري او استثماري قوتونو صرف د دوی له سرونو،
عزتونو او ملي وحدته سره لويې کړې دي بلکه د افغانستان د شل
کلن جنگ په اساس چې د دوی د باغونو او رغونو مخکېه د خپلو او
پرېدو له لاسه د سرو وينو په باران ابادې شوه نو د دغه دردناکو پښتنو
درد د هر پښتانه ليکوال په تخليق کې د خپل فکر مطابق غزوني
وکړې. د عارف تبسم په کلام کې دغه درد خو شته چې شته، ولی
هغه د خپل ملي درد د دوا د حصول دپاره کنایتاً د نکلونو د هغه
شهزادې، مثال وړاندې کوی، چې د گټلو دپاره يې د شرط نه پوره
کوونکو سر غوڅول وو، ځکه خو وايي :

شرط تر شهزادې د رسېدو تبسم وانه ري
زموږ د باچا لور نور هم سرونه خوندي کړي دي

خو تر شرط وړاندي کولو نه اگاهو، هغه د بارودو په اساس
د سرو وینو د باران هغه منظر وړاندي کوي، چي له دې سرې
مخکې به شاید د وینو گلان را و ټوکېږي :

پیل د سپرلي چي په دې بناړ کي په سرو وینو وشو
سر به یواځي و ټوکېږي د سره رنگ گلونه
ډېر بارودونه زموږ پر مخکې باندي و اورېدو
ځکه اخته دي له یو بل سره په جنګ گلونه

ويې کرلو بارودونه زمونږ پر مخکې باندي
خدايه کوم فصل به د سرو وینو له نمه وزي

سوځي په کشمير او فلسطین زړونه
ویر به لاتر څو مونږ پر کابل کوو

د دغه شهزادی د خپلولو د شرط پوره کېده د تبسم په خیال
په یووالي کي دے، ځکه خو په جار واي :

راشئ چي یو کرو ځله دا خواره واره وگړي
د یو کېدو شرط دے تلے له کاروانه سره

د سیاسي پیچ و تاب په دې اخ و ډب کي تبسم هر یرغلگر،
داړه مار هغه که د هري نظريې وي نه صرف مخالفت کوي بلکه
د هغوی په حواله طنزاً وايي :

د هوا چي په خلوص چا يقين وکړو
هم د هغه خراغونه یې ټول مړه کړو
تاته په کار دے د ظالم مخ نیوے
ته د دنمن سستاینه ځله کوي؟

چا چي پر دوی باندي تيارې راوستې
دوی له هغه څخه رڼا غوښتله

خوله دې سره سره تبسم د خپل دور سماجي، سياسي
حالات او تقاضې او چاري د خپل تخليقي عمل په تار باندي په
عجوبه انداز سره داسي پيښي:

عدل، انصاف حق او قانون دي تش لفظونه پاته
په غټو غټو کتابونو باور نه دے په کار
مخلص، بې باک، ندر، بې لوټ او د وطن خدمتگار
د هر دېوال په دې ليکونو باور نه دے په کار
اوس به د تبسم و هغه فکر ته پاملرنه وکړو د کوم په بنياد چي هغه
د نړۍ د مترقي هېوادونو د ظلم و ستم او د سرمايه دارانه نظام و هغه
اړخونو ته گوري چي د دوی استحصالې ادارې او ملتې نېشنل
کمپنيانې، که و ترقي پذير هېوادونو ته يو څه په يوه لاس وړکوي نو په
دا بل لاس يې له سود در سوده سره بيرته ترې اخلي او و چاته پر خپلو
وسايو باندي د قدرت پيدا کولو د ټيکنالوجي د کتلو موقعه لاهم نه
ورکوي او بيا د ځنې تشکيل کرل سوو ادارو له خوا په گران بها Five
Star هټلونو کي په سيمينارونو، ورکشاپس او مذاکرو باندي د
کړکېچنو مسايلو د حل دپاره يو څو تقريرونه او د بې انتها دولت
خرڅونه او بس ځله روانېدل، په دې لړ کي د عارف تبسم موضوعاتي
نظمنه د اجتماعي شعور او د عصري آگهي علاوه د تنقيد د بصيرت
آينه دار دي. "ملگري ملتونه"، په اټلي کي د څه موده تېرولو پس يو
نظميه تاثر او داسی نور ډېر نظمنه دي چي په هغه کي د خپل دور
ترجماني په ډېره ښه توگه سوې ده، خو لکه چي ما وړاندي ذکر کړے وو
چي عارف تبسم د گلوبلايزېشن د مغربي تهذيب او نشوونما د ودي او

امکاناتو په حقله یو درست کتاب مرتب کړې دے. یقیناً چې سائنسی ترقی و دنیای ته وده ورکړه، خصوصاً د انټرنیټ نظام خود د دنیا ټولې "ولکې" یوله بله سره منسلک کړې لاکن د دې تر شا عالمي مالیاتی ادارې او د ډبلیو، ټی، او او دا عالمی ساهوکاران که یوې خواله د گلوبالیزېشن او عالمي تجارتي تنظیمونو په اړه د قامي زیارمنو سرحدونه را ټولول غواړي نو بلي خواته به ترقی پذیر ممالک څه ډول د ترقی یافته هېوادونو د کثیر القومي کمپنیو ته خپل دا مانده مارکېټ هم له لاسه ورکوي او د نورو و محتاجي ته به اړ کيږي، چې نور خو نور، دلته به اکثره خلک ژبه لاهم له لاسه ورکړي ځکه خو تبسم "و یورپ ته یوه وینا"، "یولسم ستمبر په یورپ کې" او "قدر مشترک" غوندې نظموه لیکي. عارف تبسم دلته یو بل نظم "گلیډیټر" تر عنوان لاندې وړاندې کړې دے. په دې نظم کې د تاریخ و هغه توره ورځ او دور ته اشاره سوې ده چې باجهانو به ځني مریان د پهلوانانو په تورو او چرو باندې یو د بل مقابله کوله، چا چې به برے وموندو هغه به گلیډیټر گیل کېدو، د دغه Colosseum اثار اوس هم په روم او مراکش کې لاموجود دي :

بس د یوه اعزاز گنېلو په نیت

د څه دولت را غونډولو په نیت

د خپل طاقت بنکاره کولو په نیت

د باجهانو سات تېري دپاره

د څو آقاوو د هوس له وجي

څومره مریانو دلته سر و بایلو

څومره سرې ویني دلته خاوري سولې

څومره خوبونو دلته سا ورکړله

د عارف تبسم د شاعری په حواله دغه څو کرښي ما په دې نیت ولیکلې، چې لیکوال او لوستونکي د ده د شاعری و بین السطور

ته په خپل نظر وگوري، او خپله رايه په خپله جوړه کړي، زما دپاره که څه هم د گړد کلام احاطه څه گران کار دے، خو دا څه اشعار مي ولوستلو او د هغه په اساس می ځانله لار جوړه کړه، زه دا دعوه نه لرم، چي تر چا بڼه او تر چا کم شاعر دے او نه دا دعوه لرم چي د ده په کلام کي به يو مخ فني معايب گرسره وي نه، د ځنو تشبيهاو، استعاراتو او قافيو پرله پسې تکرار، يا يوه نيمه فني خامی شايد بله هم وی، البته دومره قدر ضرور وایم، چي عارف تبسم د خپل وخت يو ژوندی شاعر دے د هغه شاعري د روان ژوند، ټولنيزو حالاتو او انساني تمدن په حقله د افاقیت نمونه گڼلے شو، دا په دې چي د پوهانو په خیال هغه ادب د افاقیت د علمبردارۍ جوگه گرځېدے شي په کوم ادب کی چي د ملي او بين المللي حالاتو په تناظر کی د فني او جمالياتي اقدارو په تړون جديد مسایل او موضوعات را نغښتل سوي وي، همدغه کار په خپل کلام کي عارف تبسم تر سره رسولے دے بلکه هغه د يو طنز په اند "د لمر پل" د علامت په اړه د خراغ په رڼا کي غواړي او همدغه يې خوارې او کار دے، په کار دے چي مونږ او تاسو ټول "د لمر پل" و رڼا ته ځان ورو رسوو او ويې گورو.

په درناوي

سيد خير محمد عارف

سول هسپتال محله لورالايی

۱۲ می ۲۰۰۵ء

د خپلي شاعري په اړه خو خبري

زه شاعري څله کوم؟ دا يو ډېر گران سوال دے. که څه هم کله کله زه پر دې باندي ډېر غور کوم خو څه باقاعده نتيجې ته نه رسېږم، البت دومره پوهېدلې يم چي شاعري څنگه پکار ده ځکه خو هري خارجي واقعي ته زه د خپلي داخلي جذبې له لاري گورم او چي څه ليکم له هغه څخه شعرونه جوړېږي. گوا خوښ مي دا وي چي له مقصدت څخه ډکه شاعري وکړم، داسي شاعري چي له انساني ژوند، مسئلو او حالاتو سره سمون وڅوري او د مخکني حقيقتونو اظهار وکړي. په دې کي زه څومره بريالې سوې يم په دې اړه نه خو څه دعوه لرم او نه څه فېصلي ته رسېږم بلکه دا حق و خپلو لوستونکو ته پرېږدم، خو دومره ضرور وایم چي ما په کوم دور کي شاعري پيل کړې ده او يا يې اوس هم کوم دا دور ته که څه هم د مادي ترقي معراج وئيل کيږي خو ما د دې ترقي هراړخيز اثرات محسوس کړي، ليدلي او کتلي دي چي په زياتره حواله د انساني نابرابري، ټولنيزي نا انصافي، طبقاتي جبر او په غربت کي په تېزۍ سره له زياتوب سره تړلي دي. ما د سووېت يونين شکست وړيخت، د سوږ جنگ خاتمه، د نوي نړيوال آرډر ابتدا، د تهذيبونو تر ميان د مصنوعي جنگ پيدا کولو هڅي، د گلوبلائزېشن منفي اغېزني، ځان وژني بريدونه او نور داسي ډېر حالات او واقعات د خپل شعري سفر په دوران

کي ليدلي دي. او د دې په نتيجه کي مي په نړۍ باندي په نوي شکل کي د کنترول تر لاسه کولو هلي ځلي ليدلي دي. زما دننه شاعر پر دې حالاتو او واقعاتو چپ نه دے پاته سوے ځکه د دې حالاتو او واقعاتو خلاف زما انساني احتجاج په يو نوي شعري رنگ کي ځای په ځای زما په شاعري کي موجود دے، خو البت د دې هر څه باوجود چېرې هم زما اظهار د ياسيت، مايوسي او نااميدي بڼه نه ده خپله کړې بلکه هر وخت ئې د يو نوي اُميد لټون کړے دے او دا ځکه چي زه د انسان په جبلي او فطري صلاحيتونو او حقيقتونو پوخ يقين لرم. زه دا ايمان لرم چي الله تعالیٰ په هر انسان کي د نېکۍ، بڼېگړي او آزادي ماده ايښې ده. نن که انسان د شر، بدۍ او ظلم په لار روان دے پر هغه باندي د ټولنيز تناظر اثرات پراته دي، چي له هغه څخه د را وتلو او پر خپلو جبلي صلاحيتونو باندي يقين پيدا کولو ضرورت دے او دا ضرورت هغه وخت پوره کېدلے سي چي پر دې جبلي حقيقتونو باندي زموږ يقين وي او د دې د بېرته را بېدارولو يو اُميد وي، ځکه چي زه خپلي شاعري ته گورم نو ماته دا اُميد ځای په ځای ښکاره کېږي. هم د دې دپاره خو ما "د لمر پل" را اخسته دے او په دې لټون يم چي پر انساني ژوند باندي د دې خورو تيارو پای چېرې دے او سهار چېرې را خېزي؟

په "د لمر پل" کي زه له خپل ټول شعري حقيقت سره موجود يم. څه چي زما شاعري وائی هم هغه زه يم او زه چي څه

يم هغه زما شاعري وائی. زما دننه موجود شعري صلاحيت، زما د سوچ، شخصيت او نورو صلاحيتونو روزنه کړې ده. خو دا هم يو حقيقت دے چي زما شعري صلاحيت هغه وخت نور هم را بېداره سو چي کله په سياسي توگه د خپلي طالب علمي په دور کي ما منډه ترنډه کوله او د خپلي شعوري ناپختگي باوجود مي د حق آواز پورته کولو، له جماعتي سياست څخه د لېري کېدو پس د ادبي ملگرو قربت او په ټولنيز حواله د خلگو د خدمت جذبې زما شاعري په ابتدا کي و روزله. او زما و خيالو ته يې وسعت ورکړو خو هغه وخت د څه وجوهاتو له کبله زه له ادبي دنيا څخه څه لېري هم سوم ځکه به لوستونکي "د لمر پل" کي زما د ابتدائي دور ډېر کم کلام وويني، بلکه په ميان کي څه اووه کاله خو زما شاعري د نشت برابره ده. که دا ووايم چي څه اووه کاله ما له سره شاعري نه ده کړې نو به غلط نه وي. "د لمر پل" کي زما زياتره شاعري د سن ۱۹۹۹ء پس تخليق سوې ده. د دې وجه شايد داده چي په دې دور کي زه له يو داسي ادارې (اي ډي ايس پي) سره منسلک سوم چي هغه د نړيوال حالاتو او واقعاتو په اړه زما دننه موجود گړځن تصويرونه صفا کړو. چي هغه زما د شعري صلاحيت د بېرته را برسېره کولو پيلامه وگرځېدو. په دې اداره کي ماته دا موقع په لاس راغله چي زه نه يواځي نړيوال حقيقتونه و سنجوم بلکه و نورو ته يې هم بيان کړم. که څه هم د دې تراخو نړيوال حقيقتونو د را برسېره کولو دپاره ما د نشر لاره خپله کړه خو په

شعوري او لاشعوري توگه هغه حقيقتونه زما د شاعري برخه هم وگرځېدو، ځکه کېدې سي چي لوستونکي زما په شاعري کي هغه تراکيب، خيالات، انداز او بيان نه وويني چي په روايتي توگه د هغه بغير شاعري، شاعري نه گڼل کېږي ولي چي د حُسن و عشق بيان، د لب و رخسار تکرار، د وصل او هجر کيفيت، د زلفو او سترگو ستائينه، د مږ او جام خوندونه او نور ډېر داسي تراکيب او له دې سره تړلي خيالات زما په شاعري کي يا خو سته نه او يا بيا په اوږو کي د مالگي برابر دي. د دې په پرته زما په شاعري کي د مينی او خپلوي لټون، د لمر رڼا او د سهار تکل، د تيارو غندنه، د تاريخ بدبختي، د انسانانو حقيقت، له خپلو رواياتو سره تينگ تړون، له خپلي خاوري او مخکي سره کلک تعلق او يو نوې اميد په وار وار ذکر سوې دې او هم دا زما د شاعري حقيقت دې.

نن چي زه خپله شاعري "د لمر پل" په بڼه کي وپښتو مئينو ته وړاندي کوم نو دننه دننه ډېره خوشحالي هم محسوسوم. نن هم زه هغومره خوشحالي محسوسوم لکه خومره خوشحالي چي ما په يو يو شعر ليکلو کي محسوسه کړې ده، ځکه زه دا ټوله خوشحالي له خپلو لوستونکو سره شريکوم. هم دا زما دپاره لويه خبره ده چي د شاعري له لازي زما خيالات و لوستونکو ته و رسېږي. اوس له دې خيالاتو سره اتفاق او اختلاف، د دې ستائينه او غندنه زه د هر لوستونکي حق گڼم، لکه څنگه چي دا خيالات، خپله تجزيه او

فکر شعر کول زما حق دے هم دغسي له دې سره اتفاق او اختلاف د هر لوستونکي حق دے او زه به د لوستونکو و دې حق ته هر کله په ورين تندى هرکلیه وایم.

تر دې له مخه چي زه "د لمر پل" او لوستونکو له میانه ووزم، غواړم چي د هغو مشرانو، دوستانو او ملگرو مننه وکړم چي د چا په مرستی نن "د لمر پل" تر تاسو درسي. تر ټولو له مخه زه د خپلو مشرانو استادانو، وروڼو او دوستانو سعیدگوهر او سید خېرمحمد عارف د زړه له کومي مننه کوم چي دوی نه یواځی زما پر اولني شعري زیار باندی لیکل وکړو بلکه په ډېرو فکري او فني حوالو یې زما لارښوونه وکړه. هم د دې دواړو مشرانو په گټورو مشورو "د لمر پل" ترتیب سو. زه د تمثیل حفصه (چي د سعیدگوهر لور ده) ډېره زیاته مننه کوم چا چي د خپل تخلیقي صلاحیت له لاري په ډېره مینه د دې مجموعي ټاټیل را جوړ کړو. د لیک دود د سموني په اړه د خلیل باور او د سریزو د کمپوزنگ او ډیزائننگ په اړه د بارکوال میاخېل ډېر مشکور یم. له دې سره سره زه د ډاکټر قراة العین بختیاري او خپل ډېر خوږ دوست او فکري اُستاد واصف رضوی هم په وار وار مننه کوم د چا په جوړ کړي گنجائش آئي دي ایس پی کي زما فکري روزنه وسوه. زه و خپلو ملگرو رازق فهیم، ارسلاخان کاکړ او سلطان زخپیل ته هم تشکروایم چي هروخت یې زما حوصله افزائي کړې ده. زه د خپل پلار حاجي شېرافضل هم مننه کوم چي نه یواځي هغه

ته راتلونکي اخبارونو او رسالو په ما کي د لوستلو او ليکلو شوق او دلچسپي پيدا کړه بلکه هغه کله هم د يو روايتي پلار رنگه زما او زما د شاعري تر ميان د دېوال درولو هڅه نه ده کړې. په آخر کي زه د خپلو ټولو ادبي ملگرو، دوستانو او مشرانو مننه کوم له چا چي ما ډېر څه زده کړي دي او په خپله شاعري او ژوند کي مي په کار راوستلي دي.

زه هيله لرم چي لوستونکي به په ډېر غور "د لمر پل" ولولي او په راتلونکي وخت کي به زما رهنمائي وکړي. خدای دي و موږ ټولو ته له خپلي خوږې ژبي پښتو سره د مينی او خدمت جذبه راکړي. آمين

عارف تبسم

بورۍ، لورالاي

۱۹ مارچ ۲۰۰۶

نن په حق چي زه پوهېږم محمده!
ستا په نوم پېژندل کېږم محمده!

ما د ميني هر سبق له تازه كړې
تر دښمن هم زه جارېږم محمده!

ستا په لار كه پتې سترگي زه روان يم
تر منزله به رسېږم محمده!

ستا په ذكر سره نور، راباندي اوري
په تيارو كې نه ور کېږم محمده!

ستاله رویه دهرچاپه غم شریک یم
د هرچاپه غم دردپریم محمده!

ستا نسبت تل حوصله را کوی ماته
زه له هیچا، نه و پرپریم محمده!

تردی زیاته خوش بختی به نوره شه وی
ستا په نوم نن هم یادپریم محمده!

کوټه

۱۸، اکتوبر ۲۰۰۴ء

په خپل خزان ژوند کي سپرله پالمه
گل يم له خان سره ازغې پالمه

ستا په غم زه په خان کي ود ردېږم
خپله سينه کي ستازرگه پالمه

هر وخت له ماسره په جنگ اخته وي
په خان کي شه رنگه سره پالمه

خپلوی او مينه مي فطرت ځکه ده
په خپله وينه کي بوره * پالمه

نہ بدلومہ د با با قدرونہ
خپلہ دری، خپل نعرے پالمہ

چیری بہ بیاد حق اذان پورته کری
پہ زرہ کی تل بلال ژوندے پالمہ

پر شونډو باندي تبسم نہ لرم
بی تا ژوندون لکہ نیم پالمہ

کوټہ

۰۴، جنوری ۲۰۰۴ء

* بورے = لورالائی

خاوره د سرو وینو له رنگه گورم
دا خپله محکه زه له جنگه گورم

ترنغمه باره برغ و تلې نه یم
خان دي د شنو بنگړو له شرنگه گورم

تندې په خاورو لگومه حکه
دا خپل سپېخله زړه له زنگه گورم

یم په رڼا باندي مین پخپله
خه به له اوړه تا، پتنگه! گورم

زۀ چي مين په کانيو نه ولمه
د غالب رنگه سر له سنگه گورم

زما تبسم ورک په بنائست پسي شو
اوس به يې چيري ستاله څنگه گورم

کوټه

۱۶، جولائي ۲۰۰۱ء

دوه شعرونه

عشق به دي عارفه له ژوندي قطاره وباسي
تابه د غالب رنگه له هره کاره وباسي

يوواري بس يوواري خپل ځان راټولول غواړم
خېر دے که مي بيا خلگ دا ستاله بنساره وباسي

بورے - مارچ ۲۰۰۳ء

خه خلگ بيا دمرگ له کاره سره لوبي کوي
دخپل لستونې له بناماره سره لوبي کوي

مورپه بنکاره لگيايو مينه او خپلوی خورؤو
خوک پت لگيادي، زمورله بنا ره سره لوبي کوي

موربه په شپه هم لکه ورځ، سپينه رنځورؤو
تياري که هرڅو له سهاره سره لوبي کوي

ماخوله هرچا سره مينه او اخلاص کرې دے
خلگ مي ولي له دستاره سره لوبي کوي

حق مي هم خوري، په غريبي مي هم ملندي وهي
ځكه په سر مي له ديناره سره لوبي كوي

خپل لارښوونكي مو كاروان مخ ته په لارنه پرېږدي
زموږ له خواريو، زموږ له زياره سره لوبي كوي

له مرگه نه وېرېږي، كړي د حق خبره په جار
تبسم ځكه خوله داره سره لوبي كوي

كوټه

۰۷، مارچ ۲۰۰۴ء

مه خه نور په دغه لاره، ستر ۛ كپړې
زما خبرو مننه ياره! ستر ۛ كپړې

ويده څلگ ويښول ستا په وس نه دي
كنښنه گرانه! په كراه، ستر ۛ كپړې

په خپل كلي كي به بنه په سكون اوسې
غواړې څه له پرېدي بناره، ستر ۛ كپړې

په ځان جبرو كړه، اوسه په تيارو كي
ډېر مزل شته تر سهاره، ستر ۛ كپړې

ستا په خله مو، داسفروو، قبول كړې
ته پر لاره وار بې واره سترې كېږې

زه خوشومه داظهار په تکرار سترې
ته به کله له انکاره سترې كېږې

د راتلو و عدې تر ننه و فانه شوې
له دې سترې انتظاره سترې كېږې

تبسم په نوم د مینې خطا باسې
ته به کله له دې کاره سترې كېږې

اسلام آباد

۱۷، فروري ۱۹۹۳ء

خود به سپېره کېږي، باران نه لري
زمورې بې وزله مخکه اسمان نه لري

خلگ له دې دشته وېرېدلي دي
مخ ته سفر غواړي، کاروان نه لري

زه په دې سپېره منظر عادت نه يم
دا څنگه سپرله د مې، گلان نه لري

هيله موبيا هم له ريانه خپزي
پای ددې تيارو که امکان نه لري

خو، که له هرڅه څخه محرومه دي
زموږد کلي خلگ ارمان نه لري

اوسي په کيږدي کي، مجبوري يې ده
چيري به ځي څوک چي مکان نه لري

پرېږده تبسمه! نفرتونه ټول
مينه کوه، مينه تاوان نه لري

بورے

۱۹۹۳ء

يم ناخبره چي به كله ماتوي ملگرتيا
کري به له ماسره ترکومه زندگي ملگرتيا

گرم دي نه بولم، که هرخومره رانه ليري تبنتي
کري ده چاپه دي جهان د لبوني ملگرتيا

دنيمي لاري ياري نه منم پبنتونه ياره!
که کري له ماسره، نووکړه پبنتني ملگرتيا

بپلتنه! ته به خه مونده کري په دي وران کلي کي
مه ماتوه ته د زرگي اودزرگي ملگرتيا

يو اڃي نه ڀيمه پرڻنگ مي دا بي وسه سايه
کوي له ماسره په ډبره خاموشي ملگرتيا

شومه باغي ددي دنيا له رواجونو څخه
نه کړي هيڅوک هم په دي لاره زما بېخي ملگرتيا

که څه هم ضددي يو دبل، خو تبسمه! گوره
څومره پخه ده د گلاب اود ازغي ملگرتيا

بورے

۲۴ مارچ ۱۹۹۱ء

تہ چي مرورشوي، مرورشوله ماخپل نصيب
ليري رانه ولاړو، بيا وشاته نه کتل نصيب

هسي خود ۾ ټينگ تړون دميني زما او ستا ترميان
خداي خبرچي يوبه او که نه مورديوبل نصيب

اې غوتی! غورپره مه دميني سپرله خور نه د ۾
دلته د ۾ له خاوروسره خاوري دهرگل نصيب

گوره له ازله مي په برخه ليک غمونه دي
خکه خوله ماسره هيڅکله نه شو مل نصيب

مه کره تبسمه! هسي خوشي گيلي مه کوه
نه د ۾ رسېدل ۾ و منزل ته په پنبو شل نصيب

بور۾

۱۷ م۾ ۱۹۹۱ ء

رناخوره کرم چي هر چيري قدمونه ردمه
ومخ ته حمه اوپه لاره خراغونه ردمه

ستايوه مينه دخوانی په بيه واخيسته ما
نوربه دژوند دورخوشپو خه حسابونه ردمه

تبره ازغي به هم له خان سره په مينه وړمه
که په نظرکي خپل منزل زه سره گلونه ردمه

زه له سخترونه وپرېرم، حوصله لرمه
ترتابه رسم، که په اورکي هم گامونه ردمه

يوار به بياد تيارو ٽولي ڀردي و شلومه
په دغه محڪه به بنياد ستا سبا وٺنه! ردمه

ما ٽولي ليڪي د قسمت پخپله و راني ڪرڻي
اوس به په خپل بي و زله زره خالي لاسونه ردمه

چي بي ڏڙوند نوي معنا ما تبسم ته را ڪره
خوندي* به ستا له ميني ڊڪ هغه ليڪونه ردمه

کوٽه

۱۴ جون ۱۹۹۹

* خوندي = محفوظ

تہ چي رايا دشوي زُما ياره! غزل نوې ليکم
يوواري بيانن ستا دپاره! غزل نوې ليکم

په توره شپه کي دالهام ستوري راوړي په ما
قصد مي دے کرے، ترسهاره غزل نوې ليکم

خبري اوس له خان سره په شاعري کي کوم
يمه روان په خپله لاره، غزل نوې ليکم

بيا دي لمبه راپورته شوه دبوريوالي ميني
راغله يمه ستا ترنباره، غزل نوې ليکم

دروزگار غم له هره کاره خخه وایستمه
له مودو پس یم په قراره، غزل نوې لیکم

مخکه دي هروخت د اظهارنوي گلونه کوي
خنګه هوا دي ده کوهاره*! غزل نوې لیکم

زه تبسم ستا دکاروان مل یم له ډېره وخته
خکه خونن عارفه* یاره! غزل نوې لیکم

بورے

۰۴ فروري ۲۰۰۴ء

* کوهار = دلورالائي يوغر

* عارف = سيدخيرمحمد عارف

خراغ را واخلو، په تياروكي په منزل پسي ځو
مورپټوله شپه لټون كوؤ، دلمر په پل پسي ځو

زمورپلارښوونكو زموږ د زيار و قدر نه دے كړے
ځكه خو خپل كاروان پرېږدو او مورپه بل پسي ځو

د خوشبوي د ښمني گرانه شوله دومره چي اوس
د پسرلي د جنگ د پاره مورپه گل پسي ځو

د راست روي هيله به اوس له ځانه څنگه ساتو
درځ ملگري يو، خوستاد زلفو ول پسي ځو

شايد چي خلگ له ايمانہ خخه ستري شولو
اوس په بنڪاره نارې وهي چي مورپه غل پسي ځو

ديوي کونډي ماشومان په سپېدو پورته شولو
وائي مورکي مورډاتامو په تکل پسي ځو

چاوشرلې خوشحالينې له دې بناره خخه
که خندا غواړو، تبسم سره به مل پسي ځو

کوټه

۱۵ جولائي ۲۰۰۱ء

ماچي له ځانه سره ږدي، ترځان مي کم و نيسي
شکر دے خدايه! له جهان سره مي سم و نيسي

زړه چي يې کله اراده زما پر خوا کړې ده
فکر يې يوسي، ځکه بېرته خپل قدم و نيسي

چي له تخليقه يې منکر شي، آزادي ورکوي
مورپه قصور د خو غمو هغه دم و نيسي

بنکلاچي کله هم له خپلي دائري راوړي
زړونه خواره شي، هره لاره، هريوچم و نيسي

يار چي يي هر كله وڊر* شي له نظره خخه
سترگي گرځجني شي، له خپلوبڼو نم ونيسي

زما دبخت د کتاب سپيني پاني گوري په ځير
چي اراده يي دليکلو شي، قلم و نيسي

دوخت له جبر سره څنگه عارف ژوند تېروي
ر شونډو وخور کړي تبسم، په زړه کي غم ونيسي

کوټه

۱۰ اگست ۲۰۰۱ء

* وڊر = پټ

بیا به خوارانو گیلی خه کولې
که وای رنبا، دوی به شپې خه کولې

دابه ضرورد چاد جبر بنسکار وې
گني داخلگو تیارې خه کولې

دیو ظالم له لاسه لیری شولو
موربه ترمیان فاصلې خه کولې

هلته ټول بنارز ما خلاف وپورته
هلته به ما فېصلې خه کولې

کشکې زموږ خپل کاروان بې لاري مه وای
موږ به د بل قافلې څه کولې

منم له لمره مي پناه غوښتله
مادوريځو سايبې څه کولې

که له حالاتو څه مجبوره مه وای
ماتبسم دارشتې څه کولې

بورے

۲۵ جولائي ۱۹۹۲ء

له تبسمه يې وفاغو بنستله
يار عجيبه غوندي سوداغو بنستله

ماد ټول عمر د عوه نه کوله
ماد يو څو لمخو خنداغو بنستله

چاچي پر دوى باندي تيارې راوستې
دوى له هغه څخه رڼاغو بنستله

څوک چي وماته خندني بنکارېدو
په حقيقت کي يې ژړاغو بنستله

چاراته وويل چي خلگ وائي
لمرله سپورمي خخه رناغونبتله

هلته مي ټولي حوصلې ستري شوې
حقيقت ژبه درنبتيا غونبتله

بورے
۳۱ جولائي ۱۹۹۲ء

يورديف دوه شعرونه

دنن مين خان دخيلوي له درده ژغوري، حكه
كوي اظهارد نفرتو، مينه په زړه كي ساتي

زموډلار بنسوونكي ټوله ورځ تر لمرچاپېره گرځي
خان ته رنار اټولوي، مورپه تياره كي ساتي

كوټه
اپريل ۲۰۰۳ء

لمحي دتپر عمر دژوند له ماه و ساله وزي
ځكه بنائست او خال و خددي، زماله خيال له وزي

ستاد سپين مخ په ويرا اسمان باندي خواره واره شي
ستوري داستاد بنائستي زني له خاله وزي

سینه دمخکي وچه شوله، اوس په چيغو وائي
زما وجود به کله خدایه! له ډوکاله وزي

مه کوه، پر پرده زیاته ته نور موسوي ضدونه
زما دیار په لیدو هر سره له حاله وزي

په رواياتو د پرون خلگ بڼه ټينگ ولاړ دي
په ډېره گرانه به دوخت تردې دېواله وزي

تاچي به شپه ورځ، له هر چاڅخه په پټه گنډل
زُما دنوم هغه تارونه له دسما له وزي

تۀ بي * ترڅو د خپلو زلفو بنديو ان وساتي
آخريو ورځ به تبسم له دغه جاله وزي

کوټه

۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

* بي = دبه بي مخفف

د خوشحال رنگه تبسم هم مسيحا نه مني
عجب ملنگ د م، دمنت دارودوا نه مني

جنگ له هوا سره کوي، خود ابد بخته خلگ
ډيوې کړي بلي په تيارو کي، خورنې نه مني

مورکه خبره دخپلوی کوونو خلگ وائي
پرون پرسته دومره زيات دي چي سبا نه مني

منم له تا سره مي مينه انتها نه لري
خوتيتپده مي د پښتون فطرت بنا نه مني

تردي به زیاته بدبختي دوخت لانوره خه وي
خلگ په تا پسي روان دي، بيا هم تانه مني

شايد په خپل حق خبر شوي دي دا خلگ، حكه
اوس دخوبونو داخستلو هيڅ سودا نه مني

يوواري بياد تبسم زره په بنائست پسي خي
خدای خبر څوك به يې راگرځوي، دچانه مني

کوټه

۰۴ جون ۲۰۰۰ء

يومئین په بوی، خواهش د گل کوو
ځکه په ازغوباندي منزل کوو

لمراوسپورمی ستا په سپین تندي غواړو
گرد ستورو مور ستا په اوربل کوو

ځان موستاله خیاله هوسا* کرې دے
غم به دي د زلفود ځنگل کوو

غړي به ودشت ته اچوؤ په شه
ځوبه مخ ته نور، یاره! توکل* کوو

سوڻي په ڪشمير او فلسطين زڙونه
وير به لاترڻو مور په ڪابل ڪوو

چيري به خپلوي او مينه ومومو
مور لاه يوه عمره داتڪل ڪوو

مور خپل تبسم بي قدره ڪري دے
قدر ڪه ڪوو، نومور دبل ڪوو

ڪوتيه

۲۶ جولائي ۲۰۰۱ء

* په علاقائي لهجه ڪي توڪل ته توڪل وائي
* هوسا = دمہ، خودلته په معنا د بي غمه دے

داسرمايه د زندگي ساتمه
ستادلاس هرليک به خوندي ساتمه

رايادوي به دوصال ورځي شپې
توکري* پټ ستا دبنگري ساتمه

په نيمه لار دي يکر* پرېنوؤمه
ياده به ستا دغه دوستي ساتمه

غمونه ډېر شو دروزگار خوبياهم
ستاغم زه څومره په خواري ساتمه

شوڪ دنارو ليڪلو حق نه لري
زه خپل دپوال غير سياسي ساٿمه

له چا نفرت زُماعادت خو نه دے
زرهه کي عناد له مجبوري ساٿمه

ڊبره شوه گرانه دهوا دنمني
خنڱه به خپل خراغ خوندي ساٿمه

بورے
۰۲ مئی ۱۹۹۳ء

* توکري = تکرې، توتې

* يکر = يواحي

کولے نہ شمه دمینی داظهار فیصله
ماتہ ده گرانہ داقرار اودانکار فیصله

ورمه زارۂ پلونه، په دالاره بپانه راحمه
ماتہ په سرسترگو قبوله ده دیار فیصله

شایدچی بپا به توله شپه زه په تیاره کی اوسم
پت شوی لمرکړله محفوظه دسهار فیصله

په خپله خاوره باندي خپله خوښه کړې ده مور
کله موهم منلې نه ده، ددربار فیصله

له خپل تاريخ سره قدرونه خپل ژوندي ساتمه
له نرخه نه وزم، پالمه دبازار فېصله

كله به هم نه سپومه ځان د عشق له لاري
وس به كوم، پر مخ به وړمه د دلدان فېصله

كوټه

۰۴ جولائي ۲۰۰۴ء

دوه شعرونه

ځان ته رياراتولومه او آبادبه وزم
مزاج دلمرلم، دتوروتيارو بعدبه وزم

تاپه خپل لاس دغلامۍ په حواله كړم بېرته
زه هيله مندومه چي داځلي آزاد به وزم

كوټه

جون ۱۹۹۸ء

عجبه خلگ دي احساس چي دخپلوئ نه لري
ومورته شوي دي خوز مورپه شاني خوئ نه لري

مور به دعوه ستاد دوستی سپرليه! کرې وله
خوستا گلان ستاد احساس رنگه خوشبوئ نه لري

له رواياتو خه مخ گرځوي، په مخه چي ځي
مينه، خپلوي د ”پروني پلار“ د ”نن زوئ“ نه لري

کوفي بنائست په نوم د ميني ځکلولي دي ډېر
حسپني زړونه نور باورزياته په دوئ نه لري

دادعوه مه کوه چي ستاپه شان حسين به نه وي

گل نازکي، سپوږمۍ بنائست څه ستا له روئ نه لري

ترتابه هم د تبسم فکر درورسپري
نظراوچت لري، لاسونه که څه لوی نه لري

کوټه

۰۱ مئی ۲۰۰۱ء

دوه شعرونه

خلگويو پرو، بنه په لوی زړه څراغونه
ماته پاته شولوتول مړه څراغونه

د تيارو بدي* مې نوره په وس نه وه
ننواتي ته مې وروره څراغونه

* بدي = د بنمني

تضاد

ازغن فطرتہ خلگو
خنڱه عجيبه غوندي
خويونه خپل کرو
رنگونه واغوندي
اولارشي
په گلانو گله شي

کوټه

۲۹ جولائي ۲۰۰۱ء

؟

زما دزرهٔ اوزما دذهن
ترما بپنه گوره خنکه
عجیبه شان جنگ روان دے
زما دمیني په بابت نن
ذهن وائي یک طرفه ده
زرهٔ مي وائي داسي نه ده

بورے
۰۴ مارچ ۱۹۹۲ء

اې د فکر سپينه لمره!

(د حمزه بابا په حقله)

اې د فکر سپينه لمره!

ستاد فن په تار پېښلي

د فکرونو ملغلري

زموږ ورته ده

زموږ تهذيب روښانه ښکاري

ستاد فن په آئينه کي

زموږ کلتور ځلانده ښکاري

ستا په فکر و فلسفه کي

غرور

اي زُما دِخو بِنِي حُسْنَه!
دِه پِه تا وِلي مِغورِه
هغه پِغله
چي يِي زِه، هم
حان گنم خپل
هم جهان خپل

بورے
۱۹۹۲ء

سايي

په څومره هيله
ساده خلک و اسمان ته گوري
غواړي په ټکنه غرمو
له سرو لمرونو، سايي
که څه هم دوي په دغه بڼه خبر دي
چي يوه توره او اوږده شپه
راروانه ده بيا
ځکه اوږد پيري وار په وار
دد بوالونو سايي

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

ڊوڪال

ماچي خپل غور، مڱڪي ته ونيوؤ
نو وامي ور ٻڌو
چي مڱڪي خپله وچه کلڪه سينه
په زوره ووهله، چيغه بي ڪره
چي اوس مو ستا اوبو ته
هيله ده اي شنه اسمانه!
ولي چي دلته يزي دانو
سمندرهم ڪريءِ په زوره قبضه

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

له خپله قده راوتلي، په جهان خواره شو
دستور ورنگه پرتندي دخپل جانان خواره شو

که د وړي هم شوموړله خاوري تړون نه پرې کوؤ
پورته شو ستا له قدمونو او په ځان خواره شو

گونگي وريخوته دگل دپاره ژبه ورکړو
پرمخکه باندي په مثال بياد باران خواره شو

په اراده خو ديوه منزل وتلي و ټول
په بېلو لارو څله خلگ دکاروان خواره شو

خو عجيبه غوندي مئين دگلو داسي هم شته
چي دسپرلي غوندي ٽول عمر په خزان خواره شو

درناگانو دعوې د اريو، په تيارو کي اوسو
خومره گرځونه مو په زړونو، په ايمان خواره شو

ترخوبه ژوند مور تېسمه! په لېمو کي کاوه
داوښکو خاڅکي شو، د پېغلي په گربوان خواره شو

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۲ء

زۀ پۀ توروشپو کي هم ورکېږم نۀ
لمريمه پۀ دوؤگوتو پتېږم نۀ

مارنۀاکرلې دۀ پۀ زړونو کي
زۀ اوس لۀ تياروخخه وېرېږم نۀ

ماخپل يو منزل ومخ تۀ اېښۀ دۀ
خم، مزل کومۀ، سترۀ کېږم نۀ

ژونده! ستاغمو نۀ پۀ خندا اورمۀ
اوبنکۀ اوبنکۀ يمۀ، خوشخېږم نۀ

هرڅو ڪه خنڊونه وي په لاره ڪي
زه خوا باسين يممه، درېږم نه

لمرد خپل بنائست راڅخه ليري ڪړه
ڪانه نه يم زه، چي به ويلېږم نه

خاوري يم، له خاوروسره ڪرم مينه
زه په سپورمي، ستورومينېږم نه

کسي دي دسترگو تبسمه! يم
اونبكي يارانجه نه يم، بهېږم نه

له شوگران تراپت آباد پوري په لاره
۱۲ اکتوبر ۱۹۹۸ء

دهواچي په خلوص چايقين وکړو
هم دهغه خراغونه يې ټول مړه کړو

توري شپې په لمرقبضه راڅخه وکړه
اوس به کډه مورپه لوردلمرخاته کړو

زمورترميان به فاصلي کله کميږي
دبيلتون ژرامي کسي هم اوبه کړو

تناوونه د خپمويه پرې کېدو دي
په دې دشت کې به دځان ساتنه څه کړو

وي ايستم سره له اوبنکو تبسمه!
ماخوځان ورته په سترگو کې رانجه کړو

بورے

١٩٩٢ء

بل به شي دميني خراغونه، شه هلاکه* ده
رُيه به شي دغه دژوند خونه، شه هلاکه ده

دي کړې وړې ټولي کوڅې دميني، پام کوه
اخله لږپه خيال، ته قدمونه، شه هلاکه ده

بس په دې اُميد تپروم ژوند له اند پښنو سره
تېر به شي آخر واره غمونه، شه هلاکه ده

تېښته له مرگ نشته، خوته هم تازيله* مه کوه
لږ صبر لا وکړه اې ژوندونه! شه هلاکه ده

مه شكوه غوتی، تہ دسپرلي په پپل کي مه شکوه
داغوتی به پای شي، سره گلونه، څه هلاکه ده

مینه موتازه ده، دومره زرموبېلوي ولي
څوورځي موپرېرېده اې بېلتونه! څه هلاکه ده

لوظ يې دے کرے تبسمه! درته رابه شي
گرځي ولي داسي بې سکونه، څه هلاکه ده

بورے

۱۰۱ اکتوبر ۱۹۹۱ء

* څه هلاکه ده = څه تادي ده

* تازيله = تادي

مطلب دي ڇه ڊم وايه ياره! سم حساب به ڪوؤ
بديمه زه ڪه زما لاره، سم حساب به ڪوؤ

ڪرودي په برخه زما غمونه، ته په ڪومه تبنتي
خلاصيد ڊنه شي بخته ياره! سم حساب به ڪوؤ

ددي دنيا په عدالت او په انصاف ڇه باور
په مخ ڪي ستالويه باداره! سم حساب به ڪوؤ

ڪله خوزما پير خواهم راشه، داتيارې رها ڪره
زما وستا ڇه ضد ڊه سهاره! سم حساب به ڪوؤ

مينه په لاره ديوه بل مور تللي نه شو
ته راشه کښپنه په قراره، سم حساب به کوو

هله ستاواک و، فېصلي به ستا په خوښه کېدې
دلته زماواک د مظلوم کاره! سم حساب به کوو

ما تبسم ستا هر ستم په پټه خله سهلو
راووتم چي ستاله ښاره، سم حساب به کوو

بورے

۰۲ فروري ۱۹۹۲ء

دے راتہ پروت بیاد فکرونو کتاب
لولمہ زہ نین دیادونو کتاب

پانہ پہ پانہ ستا وصال گورمہ
راالروم د اُمیہ د و نو کتاب

زہ بہ د غم خہ تعریف و کرم درتہ
مانہ دے لوستے د غمونو کتاب

زہ ہم پہ خوب کی ستاد رخم او کہ نہ
دے ستا پہ نوم زما د خوبونو کتاب

ورخ په ورخ اړوؤ، ورقي دژوند
زربه شي ختم د عمر و نو کتاب

چي شي يادگار زما اوستاد ميني
جوړوم زه ستاله خطونو کتاب

زما د نصيب ليکني نه وي پکښې
ماد م کتاب د بختونو کتاب

بورے
۱۰ فروري ۱۹۹۲ء

سوڻم، ڪباببرم، دهجران په اورڪي اوسمه
بياهم سلامت يم ڪه ژوند ۾ په گورڪي اوسمه

ڊپره خاموشي شي شي چي مي زره ستا په نوم وغورڻي
خومره شم يواڻي، ڪه شه هم په شورڪي اوسمه

مه پتوه سترڪي راته خلاصي دروازي ڪره ته
زه له ڊپره عمره ستادزره په ڪورڪي اوسمه

وگرڻه، بنائست ڪه دي هرچيري په نظرراغلو
زه به هم هڪته* ديو چاخنگلورڪي اوسمه

ستامغل بنائست له آزادی، راگر خولیم
خککه خوشحال رنگه په دې رتهنبور کي اوسمه

ژاړي مخکه، وائي زما سينه چا وچه کړې ده
زه دلته دکوم ظالم يزید په زور کي اوسمه

زه يوتبسم به دچا، چا دزړه سکون شمه
زه دچا په زړه، دچا دسترگوتور کي اوسمه

اسلام آباد
۲۷ مارچ ۲۰۰۱

* هَلْتَه = په علاقائي لهجه کي هلته ته هَلْتَه هم وائي

په لاس کي هرسرے چي توره او خنجر گرځوي
څنگه په خپلو اورو با ندي خلگ سرگرځوي

څوک شوله تندي مړه يو څاڅکي يې نصيب نه شولو
څوک په ورغوي باندي واره سمندر گرځوي

برائي ټوله شپه تيارو په غونډېدو تېره کړه
درنا جنگ ته سهار ولاړې، اوس به لمر گرځوي

د بڼو غشي زما د زړه پر خوار اخلاص چي نه کړې
مخ به يې څوک نيسي او څوک به دا لښکر گرځوي

ماڻيگرونه مود کلي اوس بي خونده شولو
نه پبغلي شته، نه څوک منگي پر وچ گودرگرځوي

څوک به دي خپل کړي څوک به زړه درباندي وسوځوي
هر سر د لته په سينه کي ثابت غرگرځوي

تبسم بيا هم څهره خپله په خپل رنگ کي ساتي
څومره گرځونه په هينداره دځيگرگرځوي

بورے

۲۲ جولائي ۲۰۰۱ء

چي په ليدويې زُما ساه، له سينې سمه وزي
هغه نجلی اوس له خپل کوره ډېره کمه وزي

هره دُرخود نن، که غواړي ترپنبولاندي زړونه
خوزماخيال دے چي کسات* بي* ترآدمه وزي

که دمنزل پرخوا روان يم، زه يواځي نه يم
گوره سل پلونه زما له هر يوۀ قدمه وزي

وييې کرلو بارودونه، زمورپرمخکه باندي
خدايه! کوم فصل به د سرووينو له نمه وزي

پام کوه شوک چي قلم نه کړي ستا دگوتو ژبه
ډېري ترخې خبري نن ستا له قلمه وزي

خدايه! خزان دتور وېږو* رانه ليري ساتې
دلته لمرونه له هرخاڅکي د شبنمه وزي

څنگه به ژوند کړي تبسم له سل غمونو سره
چي ډېر په گرانه دخپل يار له يوه غمه وزي

کوټه

۰۱ جون ۲۰۰۲ء

*کسات = انتقام

*بې = دبه بې مخفف

*بده = زياته تياره

ستاد سترگو تاب لرو، طاقت لرو
زور لرو، په زړونو کي قوت لرو

ليري ؤ منزل که تر امکانه هم
خوبه، حوصلې لرو، همت لرو

زموږ پر سترگو باندي پردې نه راځي
موږ په خپل نظر کي حقيقت لرو

وخت سره که نه ځو، لېوني نه يو
سرکي يونشه د بغاوت لرو

خُان کي يوجھان آبادولے شو
زره لرو، سينه لرو، وسعت لرو

هرخولراو برکه خواره شوي يو
بياهم په خپل ميان کي يو وحدت لرو

نه شوؤ تبسمه! پته خله پاته
حق وايو، د حق خپلوي عادت لرو

کوټه

۳۰ اپریل ۲۰۰۱ء

ستادراتلوپه اميدونوباورنئە د مە پکار
نە د مە پکار ستاپه لوظونوباورنئە د مە پکار

خدائى خبرکومه لمحە راشي دتیاروپه زدکي
په رنگينيو د بنسارونوباورنئە د مە پکار

عدل، انصاف، حق او قانون دي تش لفظونه پاته
په غتو غتو کتابونوباورنئە د مە پکار

هره لمحە دي وي ژوندون، هره لمحە دي مرگ وي
اي وخته! ستا په ساعتونوباورنئە د مە پکار

مخلص، بې باک، نډر، بې لوټ او د وطن خدمتگار
دهردېوال په دې ليکونو باورنه دے پکار

ستاد بڼې ورځي خواهي نشته تبسمه! هيڅوک
دخود غرضو په غوښتونو باورنه دے پکار

بورے
۰۸ مئی ۱۹۹۲

يو شعر

يُود پرون خلگ د سباهم بصيرت لرو
ځکه خوله وخته سره نن هم عداوت لرو

ترخوبه دا عجبه غوندي زندگي تپروم
داستاله لاسه پاته ژوند پرپه خواري تپروم

ماپه تکل دميني نيمه زندگي تپره كړه
اوس نوري شپې په انتظار به دمرگي تپروم

راپېښه ماته شوه با داره دغه څنگه خواري
چي په خپل لاس چرې دغم په خپل زرگي تپروم

خومره سپين زړيم، ده زما د عقيدت انتها
بخته دا عمر به دچا په بندگي تپروم

چي نيم اورواخلي اونيم سوڻي نه، زه هم دغسي
دغم په اورکي وخت په شان دلوند لرگي تپروم

ته ما کره اوبنکه له بانه مي پر بار خور اتوی کره
زه څو لمحې داستا پرنسکلي انگي تپروم

ډکه شوه زیاته تبسمه! پیمانده د صبر
ترڅوبه ژوند په دې سماج کي په تنگي تپروم

بورے

۱۹ اپریل ۱۹۹۱ء

زما اوستا ترمیان یاره! بېلتون له ډېره وخته دے
زماله تا سره دغه تړون له ډېره وخته دے

ورځ هم لکه شپه پر ماتېرېرې له تیارو ډکه
ماته انتظار د سبا وؤن له ډېره وخته دے

بیایې خوشحالیاڼي زموږ د ښار خاوري ایرې کرلې
دلته چاپال له داجنون له ډېره وخته دے

چاچي به هروخت توره تړله د افغان په ننگ
دلته ضرورت دآ* پښتون له ډېره وخته دے

ز مورځلگو په زرپسي بائيللي خوشحالياني دي
داخوئ يې خپل کره دقارون له ډبره وخته دے

ماهم باچهي په دنيا کړې بې حساب ده
ماهم خپل سر اېنښه پر ځنگون له ډبره وخته دے*

زه له ځان سره مينه، بنائست او تبسم ساتم
ځکه مي په ځنگ کي خوږ ژوندون له ډبره وخته
دے

کوټه

۰۴ مارچ ۲۰۰۴ء

* ا - هغه

* په تصوري ځان باچا کړو

سرمي راپورته کړو ملنگ د دنياومه

ليري سره اوسود ترون په نوم
ژوند کوؤ دنوي سباوؤن په نوم

تپروخت يادوي اوس دپرون په نوم
خه نه کېږي دلته د بدلون په نوم

ويې کړلې لوبي په سرونوزموږ
خه کې وبللي دژوندون په نوم

خوبه اضطراب راته تسکين بنائي
خوبه خطا وځود سکون په نوم

يوخوئ چي بي هم دپښتون نه درلود
نن هغه ياديري دپښتون په نوم

خه عجب سخيان خلگ مي وليدو
مرگ چي بي وپشلودژوندون په نوم

کوټه

۲۷ می ۱۹۹۲ء

دوه شعرونه

سپوږمۍ په سترگو کي کړم پټه، پرېوځم
ولي تيارې د شپې په خوب وينمه

ما شيش محل د په نظر کي ايښه
په ځان کي څنگه لېونتوب وينمه

زره کي مي ديار واره غمونه خوندي کړي دي
ماخوپه خپل خان کي وسعتو نه خوندي کړي
دي

خپل وجود مي ستاد تگه پس په لاري خور کړلو
ته خورانه ولاړې، مادي پلو نه خوندي کړي دي

موردمخکي خلگ يو، په خاورو يومين خکه
مورپه خپله مخکه بنيادو نه خوندي کړي دي

بيابه له خزان سره په جنگ کي حوصله را کړي
ماپه دغه نيت يو خو گلو نه خوندي کړي دي

بنه دي د حالاتوله ستمه خخه ليري دي
زموردكلي خلگوخپل خوبو نه خوندي كړي دي

بياپه ټول وطن تورتيارو خُله لگولې ده
خوخلگوو خان ته خراغو نه خوندي كړي دي

شرط ترشهزادى درسېدو تبسم وانه ري*
زموردباچالورنورهم سرو نه خوندي كړي دي

کوټه

۱۶ اپریل ۲۰۰۱ء

* وانه ري = ونه هاري، ونه بائيلي

وجودمي خورشو، لاخور پري، اوس له حده وزم
لکه سایه دماځيگر له خپله قده وزم

وابه غوندم دميني وار په بنائسته رنگونه
زه دنفرت اوبدرنگي له خال وخده وزم

دخپل منزل په خواپه دې باندي مزل کومه
په حقيقت کي دامکان له دې سرحده وزم

له سپپرو خاوروسره مامينه پري اېښي نه ده
نوبيابه څله زه دخپل مدار له حده وزم

د جهان ٽولي توري بدي ڪرم په ځان کي ٽولي
دلمر په رنگه د تيارو له هره زده وزم

شايد دخپل ذات دتکميل پر خواروان يمه زه
شوم تبسم دنسو ملگره، ترا بده* وزم

کوټه

۱۷ جولائي ۲۰۰۱ء

* ترا بده = زياته

سفر کوم دفکر شپه ورخ ترفطرتہ پوري
رسپده غوارم دنبکلا تر حقیقتہ پوري

ماخو کاروان و روان کړے، په دې نه وم خبر
خلگ بېلېدل، ملگري ول، تر ضرورتہ پوري

د خپل بېرغ د درولو حائ مونه کړو پېدا
عمر مولنډ شو، نه رسپرو تر، وحدتہ پوري

فکرونه وړان شو، بنه خیالونه هم بې قدره شولو
ادب محدود شود اديب تر شخصیتہ پوري

د اتبسم چي له هر بنکلي سره مينه کوي
رسپده غواړي دنبکلا تر حقیقتہ پوري

بورے

۱۹۹۹ء

د ټول بناړ خلك راټول دي، د بلا خلاف جنگېږي
له پرونه يې زه وينم، د سبا خلاف جنگېږي

د اساده خلك روان دي، د تيارو ملگري كېږي
يو لښكر ځني جوړېږي، درنا خلاف جنگېږي

حوصله وركړې ته خدايه! كاميابي يې په نصيب كړې
څو روښانه څراغونه دهو خلاف جنگېږي

ورته گورئ يو بل وژني، سره خپل دي خو خپل وژني
خپل بنائسته كور يې برباد كړئ دا د چا خلاف جنگېږي

اوس که گتته وي که زيان وي، وانجام ته يې نه گوري
بدرنگي د زمانې نن د بسکلا خلاف جنگېري

له اوړوڅخه محرومه، له ابو څخه محرومه
داویده څلگ به کله د باچا خلاف جنگېري

په شعرونو، په ليکونو انقلاب راوستل غواړي
تبسم هم لپونے دے د دنیا خلاف جنگېري

يونيورستي هاسټل

کوټه

۰۴ مئی ۱۹۹۷ء

دخوشِ حالۍ دخیلو لو هوانه لرمه
عجب سرے یم دخن دلو هوانه لرمه

زۀ لادمخکی له حالاتو مطمئن نه یمه
زۀ و سپورمی ته دختلو هوانه لرمه

دکوټی بناړکه هرخوښکلے دے، بی تاویران
دے

زۀ دلته نورد او سپدلو هوانه لرمه

زۀ دفطرت هره ذرۀ کی دښکالیتون کړم
له خواړۀ خیالۀ دو تلو هوانه لرمه

اوس زما وجودهم دتيارو يو برخه وگرځېدو
ځکه دلمرد راختلو هوانه لرمه

زړه مي راډک شي، اوبنکي لارغوا ږي خويياهم گوره
له يوه عمره د ژړلو هوانه لرمه

زما دننه تبسمه! يو جهان آباد دے
ځکه له ځانه دو تلو هوانه لرمه

يونيو رستي هاسټل

کوټه

۲۷ جولائي ۱۹۹۶ء

لَمْر اَو سَحْر

په نیمه لار به می
یواخی پر پردی
یقین دورخی
په لمر خنگه و کرم؟
ماتہ دشیپی ستا ضرورت دے لمره!
ستا انتظار.....
ترسخر خنگه و کرم؟

بورے

۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

جد و جهد

زمور په بنياد کي ده رڼا اخښلې
ځکه موکله هم تيار و ته ځان ورکړه نه دے
نن که په مور باندې
تيارې دي زوروري غوندي
بياموهم غړي اچولي نه دي
نور که څه نه وي
ديوه خراغ رڼا خوروؤ
وگوره چاد خپلو زلفو
د تارونو پليتي راوړلې
څوک په پيالو کي دخپل زړه ويني
راوړي او راځي
هر يو لگيادے ترخپل وسه پوري
چي بس دا يو خراغ خوبل وساتي

کوټه

۱۶ اگست ۲۰۰۱ء

چي ڪو پرا ته

تاچي په ڪومه لاره
سرو بائيلو
په هغه لاره تڱ اسانه دے ڊپر
ددي ڊپاره بس
يو شرط دے لازم
چي سرے ووخي له خپل ڄانه
په جهان خورشي

له بوري ترڪوتي په لاره
۱۵ اگست ۲۰۰۱ء

کوټه

(لسم محرم ۱۴۲۵ هجري)

کورته مي اورواچولو، ځکه لمبې پورته شوي
بيامي له داخل و جوده، ځاوري ايري پورته شوي

څورلس سوه کاله پس په ماكي شو يزیدراوینس
ځکه مي دخپل حُسن له درده نارې پورته شوي

بيامي کړولاسونه نن په خپلو وينوباندي سره
ځکه مي نن بيا پنځه څلوېښت جنازي پورته شوي

کوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

ڪربلا ۲۰۰۴ء

نوم دي ياد ڀري ڀه تاريخ ڪي ڀه بسو ٽڪو باندي
تا ڀه نري ڪي د عظميت يولوي مقام موندلي
ڪربلا! ماهم داستا خاوره مقدس گنله
حڪه چي حق داستا پر خاوره و دوام موندلي

خود تاريخ پانو و ماتاهه دا هم و بنو و چي
ستا و دي خاوري ته عظميت د حُسن ويني و رکرو
هم ستا ڀه دي خاوره خه خورلس سوه کاله و پراندي
حق اور بنستيا ته تقويت د حُسن ويني و رکرو

خو خورلس سوه کاله پس، نن هم ڀه دغه خاوره
ڀه پر بدنونه د حُسن توتي توتي پراته دي
ستا ڀه کو خوا و ستا ڀه ڀه لارو ڪي نن بيا يو واري
ڀه پر ارمانونه د حُسن خاوري ايري پراته دي

نن بيايزيد ستاپه دې خاؤره سرراپورته كړلو
بيايې په ډېرو حُسيني سرونو لوبي و كړې
بيا ډېرو خلكو ديزيدش كل او قد واغوستو
بيايې په ډېرو حُسيني سرونو لوبي و كړې

كوټه

۰۲ مارچ ۲۰۰۴ء

۱۰ محرم ۱۴۲۵ هجري

مورچي ويشتلو همپشه دلته په سنگ گلونه
ځکه په دې هيواد کي نه کوي غورځنگ گلونه

پېل د سپرلي چي په دې بنا کي په سرو وينو وشو
سربه يواځي وټو کپري د سره رنگ گلونه

د پر بارودونه زمور پر مخکه باندي او رېدو
ځکه اخته دي له يوبل سره په جنگ گلونه

اوس مي هم روح محسو سوي، زمور د وصال خوندونه
سره هوا، وره خدا، د بنگر و شرنگ، گلونه

زما د خزان سره سيالي تر آخري عمره ده
خكه خونه كرمه اوس زه پر خپل خنگ گلونه

ډوكال د مخكي او اسمان ټولي اوبه وڅښلې
زموږ له هيواد څخه يې ورك كړلو پتنگ، گلونه

اوس به له كومه حايه ستا زلفوته راوړي گلاب
پر كوڅو غواړي، تبسم لكه ملنگ، گلونه

كوټه

۰۷ مارچ ۲۰۰۴ء

خانگرتيا نه بائيلم، خپل ځان له سمندر ه گورم
ځکه خو واوړه وجودزه له تاوده لمره گورم

سپراشنه شوي دي ماران له هريو بوټي سره
که مي دا يادو، بيا به هر تخم له بره گورم

په سينه باندي مادي وړي بي حساب ه غشي
اوس به دکاني رنگ گلونه هم له سره گورم

که ټول بنائست پر مارا اوري، څه خبره نه ده
څله به بنکلي خلگ زه، دزړه له دره گورم

په ورځ دي نه کومه لمره! رنډاډ پره لرم
زه به ستالاره دلته پس له ماضيگره گورم

نه غواړم زه، چي بنائسته خوبونه بيا ووينم
ځکه خوځان د بنکلو سترگو له اثره گورم

په دغه وړاندي دنيا باندي با چهي نه کوم
ځکه خوسرزه د هماغه هر وره گورم

کوټه

۱۴ جنوري ۲۰۰۳ء

(دگل شاه خوستي نذر)

دا خوشحالي، خدا به هم تېره شي
دغه د غم سزا به هم تېره شي

له اوښکوډه که دهجران دغه شپه
که خدای کول، تنها به هم تېره شي

مه کړه ظلمونه په خوارانو باندي
ددا تصویر بنکلا به هم تېره شي

مادخپل زړه خراغ په وینه بل کړو
ومي کړی خیال، رڼا به هم تېره شي

له غمه ډکه دا باقي زندگي
که تېرېده، بې تا به هم تېره شي

زما په ساده زړگي خپه ستادغم
”تېره شوه نن سبا به هم تېره شي“

آخري شپه د تبسم دژوندون
اوس په ژړا ژړا به هم تېره شي

بورے

۱۴ ستمبر ۱۹۹۰ء

بي سترگو خلگ يو، و خپل نظر ته نه رسېږو
اسمان ته لاړو خود مزكي سر ته نه رسېږو

مورډر شتوپه لارمزل كوؤ له عمره څخه
روان له سترگوشو، بياهم ځيگر ته نه رسېږو

تتي ډيوې په لاس كې واخلو، ټوله شپه تكل كړو
په رڼاگانو يومين خولمر ته نه رسېږو

ته ښه بي غمه خپل غمونه زمورډوزرپه راوړه
دكائنات رنگه وسيع يو، سر ته نه رسېږو

څوك به موغم و خوري، ترچابه مو حال ورسېږي
په ځان كې اوسو، ځكه لراوبر ته نه رسېږو

مورډچي غوتۍ و كړو، ډلۍ راباندي واورېږي
بدبخته درختي يو، ترپايه بر ته نه رسېږو

كوټه

ستمبر ۱۹۹۹ء

غرونه که هر خوورسپرې ترفلکه پوري
خوبنيادونه يې له عمره دي په محکه پوري

خله دي زه دخپل بنائست له جنت وايستمه
ماپه غنم باندي وه کړې، کله خکه پوري

موربې ساتلي همپشه تش په خوبونوکي يو
کله به ورسپرې ومور تر بخته ورکه پوري

راځئ پخپله ومنزل ته خپله لاروتاکو
خبربه ورکه شي که ولاړه ترمکه پوري

الوتي يو، پريوه گام لاله خلا پاته يو
تراوسه پوري لا ترلي يوپه محکه پوري

ترسيوڊمي سڀني خُلي دي هم زما وجود روڻ نه ڪڙو
مادريٰ پاهه نيت په ځان ڪڙه اوربلڪه پوري

هرچا ترخپل وسه پښتو ژبه پرمخ وږي ده
له تبسمه بياترستر خوشحال خٽڪه پوري

کوٽه

۱۰۴ اگست ۲۰۰۱ء

لاهنسي دے ويران له ډېره وخته
ودان نه شودا، مکان له ډېره وخته

هره پانه زه ليکمه لاتراوسه
ورکوم يو امتحان له ډېره وخته

بياهم خپل منزل ته نه دے رسېدلے
يو کاروان چي دے روان له ډېره وخته

زه به تاله خوشحالي لټوم څنگه
له ماخواره ورک دے ځان له ډېره وخته

دغه څه رنگه دنياده، نه پوهېږم
پکي نه بنکاري انسان له ډېره وخته

چي يونوے لمرد ميني شي راپورته
زه لرمه دا ارمان له ډېره وخته

د غمونو پوهه وريځو تبسمه!
له ماپت د مے شين اسمان له ډېره وخته

بورے
۲۹ فروري ۱۹۹۲ء

له خان سره سره ټول عمر خپل مکان گړخوؤ
مخکه تر پینولاندي ساتو، په سراسمان گړخوؤ

مور له دننه تنهائي څخه وپروځو
له خان سره په څنگ کي دشت اوبيا بان گړخوؤ

ستا عبادت ته فراغت نه شو موندلې خدايه!
مور په سينو کي، په لېمو کي خپل جانان گړخوؤ

په څه بانه به درته وژارو، ساه تنگي شولو
مور په لېمو کي له عمر و عمر و باران گړخوؤ

مور د بڼکلا په کارو بار کي رعايت نه کوؤ
سترگي په پور کي نيسو، زړونه په تاوان گړخوؤ

په دې نيلا م کي به مو بيه تبسمه! څه وي
لکه يوسف په بازارو نوباندي خان گړخوؤ

کوټه

۲۷ مارچ ۲۰۰۲ء

څله کوي دږدمنه څله کوي
گيلې له ماغمجنه څله کوي

چي دراتلويې هيڅ اميدنه لري
دداسي وخت غوښتنه څله کوي

څه نيمگړتياوي به ضرروي، منم
ته مې يَوْمَخ غندنه څله کوي

چي يې ظلمونه کول، خاوري شولو
ته دهغو پوښتنه څله کوي

وماته وائي دلارورکوپه باب
دوئ ته دلارښودنه څله کوي

تاتہ پکار دے دظالم منخ نیوے
تہ ددشمن ستاینہ خله کوپ

دتبسم پہ دپ غمگینہ خہرہ
دخوشحالی کتنہ خله کوپ

بورے
۱۹۹۲ مارچ ۳۱

خله ناکام په هره لار یو دواړه
تر خوبه یاره! داسي خوار یو دواړه

ژوند په تیارو کي تېرو و موږ څله؟
په انتظار د کوم سهار یو دواړه

ژونده! په موږ کي څه خامي پاته ده
موږ د عظیم فنکار شهکار یو دواړه

هیڅوک موهم خوشحاله نه ولیدو
موږ ګرځېدلي ښار په ښار یو دواړه

ضمیره! ما او تابه سپینه کوو
یا خوبه یو یابه په دار یو دواړه

د تبسم قلمه! حق چي لیکي
ځکه ملګري دهر خوار یو دواړه

بورے

۲۳ مارچ ۱۹۹۲ء

نه به درخټم په دغه لارگرسره*
پرې به ږدم، ستا کله او بنا رگرسره

ستاد را تلو امید و ســـــــــــــــتېر مې کړمه
نه به کوم نور انتظار رگرسره

داتوري شپې خومره اوږدې شوې ربه!
له موربه هېر شولو سهار رگرسره

له خپل مقصده به زه نه اورمه
راتالوي که مې په دار رگرسره

چې دبې وسوژرانه وررسي
پرې به ږدم زه هغه دربار رگرسره

يزيدت به بياهم ونه منم
که مي سرپرې کړي په واروارگر سره

ماتبسّم به تيارې څه کولې
خونه راځي دلته سهارگر سره

بورے
۱۰ جون ۱۹۹۲ء

*گر سره - هډو، بالکل

زمورډله سينو څخه، زموربز پونه، بسکله غل و باسي
مورچي ور رسو، دوي له کلي څخه پل و باسي

مورچي گمان پرې دلمرخويه کړو، هم هغه خلگ
تيارې راپرېږدي، څراغونه ټوله بل و باسي

بيابه کسات دهر يو درېد، له هرازغي اخلمه
يو وار که څوک زمورډله ماپنه څخه گل و باسي

شايد چي مورډله خپل کاروانه بېلوي، ځکه خو
مخ ته روان خلگ هر څله دمزل و باسي

چي کله کله مخامخ شي تبسم و غم ته
پرېږدي راوبولي وزړه ته، ټوله خپل و باسي

کوټه

۱۲ جون ۲۰۰۲ء

چي بنائست گوري نو سپوږمى هم له جانان سره

ږدي

عجبه خلگ دي چي مخکه له اسمان سره ږدي

ماچي دلمرپل رااخيسته دى، بس دا گورمه

چي کوم ظالم دلمرنيادشپي له خان سره ږدي

چي يې کړوليري مور له خپلو، په فتوؤد کفر

اوس هغه خلگ باچهې له خپل ايمان سره ږدي

خپل دېوالونه هره شپه له خان سره ويده کړم

خدائ خبر شوک يې هر سهار د بل مکان سره

ږدي

شوک به آخر سره يوځاى کړي دا خواره وگړي

ديو کېدو شرط چي يې خلگ له کاروان سره ږدي

ودرېده د سپرلي ربله تبسمه په مور
وائي چي سربه خپل گلونه له خزان سره رډي

کوټه

۰۷ اپريل ۲۰۰۳ء

يولسم ستمبر - په يورپ کي

ماته په دې ورځ دلته
خپل ځان محفوظ نه بنکاري
ولي چي يو خو مسلمان يمه زه
اوبل افغان يمه زه
بيا په ځواني کي هم يم
ځکه په داسي حال کي
دهرسپين پوستي
چي په ما کله نظر ولگي
که څه هم کرکه يې په سترگو کي
زه نه وينمه
خوزه په ځان کي شم څه غلغ غوندي
په خپل گربوان کي لږ په ځيرو گورم
ځان ته په ځيرو گورم
چرته خوزه ترهه گر نه بنکارېږم؟

تيورن - اتلي

۱۱ ستمبر ۲۰۰۳ء

گلوبلائزېشن

وائې دنيا ده اوس دکلي په شان
هريو هيواد دلته دکورغوندي دے
هريو وگړے دبل ورورغوندي دے
خوزه ربنتييا که درته ووايمه
بې شکه دې کلي کي هرڅه ډېردي
خودخپلوي چرته درک نه بنکاري
دميني هم څه سلسله نه وينم
دنړيوالو په دې لوي کلي کي
پېژندگلوي دهرچا گډه وډه
هريو رڼغېري اوس په بله ژبه
هيڅوک حال نه لري په خپل څنگلوري
بې شکه پراخ دي څلورواړه لوري

ټيورن - اتلي

۲۲ ستمبر ۲۰۰۳ء

و یورپ ته یوه وېنا

ستا پرمختګ ته زه اریان نه یمه
ستا ترقی ته پرېشان نه یمه
نه وارخطا دي بازارونو ته یم
نه چرتو ورې دي وغتو بلډنگونو ته یم
نه دي خوشحاله په دې پراخو سرکونو یمه
نه له ماځان ورک
ستا په بنکلورنګینیو کې دے
ولي چې زه په حقیقت خبریم
ستا د پنځه سوه کلونو وړاندي
په ذهانت او په محنت خبریم
تا په داخل لوی ذهانت او محنت
دا فریقه غرونه لاولوتلو
په دې دنیا دي قیامتونه جوړکړو
په جنوبي امریکا یا نوباندي
دا پشیا یو کونج نه پرېښوؤ
زر دي لوتلو، په دولت پسې وې
ځکه خوزه درته په ډاګه وایم

تا ترقي زموږ په سر کړې ده
د تاريخ پانې دي له ظلمه ډکي
تاباچهي زموږ په سر کړې ده
ځکه خوستاله سپړکونو څخه
د افريقي دوينوبوئ راوړي
ستاله دې غټو بلډنگونو څخه
د جنوبي امريکايانو
اسوپلۍ راوړي
ستاله رنگينو بازارونو څخه
د ايشيا کرېږي ، سلگۍ راوړي

نيس - فرانس

۱۰۴ اکتوبر ۲۰۰۳ء

په محڪه جنت

ماخو جنت ڪله
په خوب لاهم ليدلے نه دے
نوبيا په دي باندي بنه نه يم خبر
چي هلته خه دي او بنائست يي خه دے؟
هلته دي غرونه كه بنائسته رگونه؟
يا بياتك شنه سمندرونه؟
كه دشاتو او شودو رودونه؟
نه يم خبر چي جنت خنگه خاي دے؟
ولي چي زه په دغه محڪه باندي
خه دجنت رنگه يو خاي وينمه
دلته له كانوهم دي بوٽي وتي
خوره ده شنه شنپزه په غرونو باندي
دلته اسمان دے

خه راكنبته غوندي،
په سمندر كي خپل شين رنگ پاشلے
دلته يوې خواته خورهوړ سمندر
وبلي خواته جگ، اوچت، لوی غرونه
په میان کې گرځي
يوخوزما غوندي ساده انسانان
او بي شماره حوري

مونتيې کارلو - مناكو
۱۰۵ اکتوبر ۲۰۰۳ء

ملگري ملتونه

مائیک* چي له ډانس فلوره راستون شو
زما په څنگ کي په چوکۍ کښېناستو
له خپله جيبه يې تشو پېپر او ايستو
د خپل تندي خوله يې وچه کړه پرې
يوسوړ له درد ډک اسو پلے يې وکړو
بيا يې وماته وکتل، گويان شو
”زما فلسطين له تورو بدو ډک دے
هره کوڅه مي له بارو دو ډکه
هره وياله مي له سرو وينو ډکه
زندگي هلته ده ارزانه غوندي
خودلته مور په تنگ ټکور کي لمانځو
ورځ د ملگرو ملتونونن بيا
چي هره ورځ دامن غوندي کوي
خبره کړي د مظلومانو د حق

چار ٿرلري دانسانانو د حق
خويي عمل چرته هم نه بنڪار ٻري "
دمائيڪ آواز شوڙڻ غونڻ غونڊي
اوبنڪي ددهه په بنو و بر بنسپدي
هم په هغه گهري رنگينه رنا
زياته شوه و پرقبده
دموسيقى ريغ هم خه نور پورته شو
دمائيڪ ڙڙ غونڻ ريغ چانهه و اوربدو
ددهه و اوبنڪو ته چانهه و كتل
هر يو مدهوشه په نڃا اخته و
"عظيمه" ورڃ يي د تاريخ لمانڃله
زه د ملگرو ملتونو ودي دو وڙهرو ته
ددي خبرو او عمل تضاد ته
فکرو نو يورمه له خانه ليري

ٽيورن - اٽلي

۱۲ اڪٽوبر ۲۰۰۳ء

په اٽلي کي دڅه وخت تپرو لوپس يونظميه تاثر

ما چي په کومه ورځ
په دې خاوره قدم اېښه دے
تراوسه پوري له دې خاوري سره
هيڅ انسيت مي پېداشوم نه دے
خپلوی مي هيڅ محسوسه کړې نه ده
مينه مي هم چرته موندلې نه ده

زه خو وگرم يم دهغه خاوري
چرته چي مينه بې حسابه کپري
هرڅه پېئلي درشتوپه تاردي
خپلوي بې کچه دخپلوانوډېره
مرکزدميني چي خپل موروپلاردي

خودلته زه ٿينگي رشتي نه وينم
له ميني ڊکي فرشتي نه وينم
دلته سپين سري مڀندي وينمه
ويجاري غوندي
دلته پلرونه هم بي وسه وينم
زويان اولوني بي بد مستي وينم
چي نه دموراونه ڊپلارپه خيال دي
حڪه خويوتربله دوي بد حال دي

زه دادميني مرکز دلته
ڊبرڪمزوره وينم
ماچي ڪتلي دي په خير
هرحل ددوي سترگوکي
زه بي وسي، ناهيله ورخ اوتنهائي وڀنمه
زه بي په سترگوکي ارمان ڊپردخيلوي وينمه
تنده دميني، خواخوڙي وينمه

داخنکه خاوره ده، گلونه دخيلوي نه لري

ڄنگه بيا خان زه په دا خاوره گله کړم
چي د دې خاوري خپل وگړي لادخان دپاره
طلب دميني کوي،
خپله خپلوي ته محتاج
ځکه خوزه لاجنبي يم دلته
تراوسه پوري له دې خاوري سره
هيڅ انسيت مي پېداشوم نه دے

روم - اتلي
۴ نومبر ۲۰۰۳ء

بنيبنه خهره

هغه خهره

چي به وه تل په تصور کي زما

هغه خهره

چي په لېمو کي به مي گرځوله

هغه خهره

چي ما په خپل زړه کي ساتلې وه

و ماته ناست دا مخامخ فنکار نن

د خپل بنائسته هنر له لاري څخه

هغه خهره

راته تخليق کړله نن

له بنائستي، صفا او سپيني بنيبنې

(په اتلې کي دوېنس بنا سره نژدې

په يو ټاپو مورانو کي، چرته چي

بنيبنه گري کېږي)

۱۱۲ اکتوبر ۲۰۰۳ء

قدرِ مشترک

وائِي چي نري، په دوؤ برخو وپشلي ده
يوه شمالي اوبله جنوبي نري،
هم په دي تقسيم کي
وشمال ته اوله نري، وائي
اوجنوب دريمه نري، گنډل کپري
ولي چي شمال شتمن دے
اوجنوب نېستمن دے
خودشمال د شتمني اودجنوب دنېستي
داتفریق هرځای شته
هم په شمالي اوهم په جنوبي نري کي
ځکه خوزه نن په شتمن شمال کي
يوډېر نېستمن جنوب هم وينم
ددې يوه هيواد
شمال خوبځي زيات شتمن دے
هم ددغه هيواد

جنوب ڊپريزيات نپستمن دے
زہ چي دجنوبي نري وگرے يم
دشمال په دې جنوب کي
اجنبي نه بنکارم
ولي چي زما په جنوب
اودې جنوب کي
دنپستی قدر مشترک دے

نپلز - اتلي
۱۲ نومبر ۲۰۰۳ء

The Dream Merchants

دانگرېزي ديونظم تر تائثرلاندې، په يوداسي
كېفيت كې چې زه يې هم يو برخه وم

د پنځه ستورو درجې هوټل ته
ددې هيوادله هريوكونجه څخه
په الوتكو كې راوړسېدو
يوڅو خواخوږي او زړه سوانده خلگ
په دې ساړه هال كې چې غونډشي سره
دهريوه مخ ته په مېزوي پراته
كمپيوټرونه او موبائل فونونه
پرمخامخ لويه پرده باندي دوى
وراندي كوي رنگين رنگين گرافونه
د چق چقواو د خندا په شور كې
كړي په غربت باندي اوږده بحثونه

چې دډوډى پرمېزراغونډشي سره
غابونه ډك كړي له رنگ رنگ خوركو
په ډلوډلو كې ولاړوي سره
خپلو خبرو ته دوام وركوي

هره گوله چي يې تر حلق تپرېږي
ذکرد تهر د ماشومانو کوي
د ورتو تر و غريبانو کوي
چي د پېسې غورپ يې تر حلق تپرېږي
د بوري تنده يادوي ورسره
لاس چي وروړي و رنگارنگ مېوؤ ته
درېدري بياد خاران يادوي
محرومه ورځ دکوهستان يادوي

په دې سره دوبي په سره کوټه کي
هر يو چي پر بوخي له ډک نسه سره
خاندي د ځان له هم نفسه سره
بياله خپل ځانه سره وږغېږي
”خومره خوبونه مي نن خرڅ کړو دبل
ډېر ارمانونه مي نن خرڅ کړو دبل
د ترقي لوی سوداگر يمه زه
د غريبی لوی کار يگر يمه زه“
بياسترگي پتي کړي خوبونه ويني
اوپه خوبونو کي نوټونه ويني

اسلام آباد
۲۸/ اگست ۲۰۰۴ء

گلدیٔ پٽر*

بس دیوہ اعزاز گتھلو پھ نیت
دخہ دولت راغونڊولو پھ نیت
دخپل طاقت بنکاره کولو پھ نیت
دباچھانو سات تپري دپاره
دخو آقاؤدھوس له وجي
خومره مريانودلته سروباٽيلو
خومره سرې ويني دلته خاوري شولي
خومره خوبونودلته ساورکڙله

په روم - اٽلي کي کولوسيوم ته نزدې
۱۵ نومبر ۲۰۰۳ء

*په رومن سلطنت کي به په کولوسيوم کي باچھانو او اميرانو مريان سره
جنگول، جنگ گتونکي مريي ته به د گلدیٔ پٽر خطاب ورکول کېدو.

مینه که کوی، قدم په پام راپسي مه اخله
زمالاره که چپه ده نوگام راپسي مه اخله

لیري شوم له تاخه مجبور یانی موپه میان کي وې
نوم که مي اوس اخلې نوالزام راپسي مه اخله

ماخوسپورمی کنبېنبووه، دلمردیوه می بله کره
اوس لاسهارگاه ده، ته ما بنام راپسي مه اخله

زه شپېلی و همه په کوخه کي دي تېرېر مه
خلگ دي، تپې، ته له خپل بام راپسي مه اخله

زۀ په يونبائست پسي اسمان ته رسېدلے يم
نه درځم په لاس، د زلفو دام راپسي مه اخله

ځمه نه درېرم، له رقيبې خپل بدل اخلم
ته روء د قرآن، دلوي کلام راپسي مه اخله

ته که تبسمه! سازول غواړې دنيا نوې
خپل ځان کره تخليق، خيالونه خام راپسي مه اخله

کوټه

۲۹ مارچ ۲۰۰۴ء

رنامي چالوت ڪرڻ اوڻوڪ مي ڀه زوال خبر دے
دبدبختيو ڀه تيارومي ڀو مشال خبر دے

له چا به پت شي چي دل مرغوندي ڇلڀري همڀش
دلته هريوزماديار ڀه خدو خال خبر دے

اوس به وتاته شه سندري د سپرلي ووايم
زه خواهي لانه لرم، ڀه دي ڏوڪال خبر دے

مورچي لوظونه له يوبل سره ڪول دميني
ڀه دي يو خدائ او يوداستادزني خال خبر دے

له ما دژوند د زېرو بڼې قصې ته څله پوښتې
وخت خوز ماد هريو د پردپه سراو تال خبر دے

مور پښتانه دي يو دلار خنډ تراوسه پوري
ستا په مغل سلوک دوخت هريو خوشحال خبر دے

تبسم ستا واره نازونه په خندا ځکه وړي
له فراق ځان گوري، په خوندي د وصال خبر دے

کوټه

۲۸ مارچ ۲۰۰۴ء

ترچنارونومي لڙڪم اڀينے دے
قدمي له ڄانه سره سم اڀينے دے

په سهارگاه ڪي به گلونه گورم
ماپه بهوڪي يوشبنم اڀينے دے

پلونه مي وري دي له ڄانه سره
ماڪه په دې خاوره قدم اڀينے دے

دالف رنگه زه خود سره نه يم
سرمي دواؤپه شاني خم اڀينے دے

پر هر جو رپري، در ديي لازيات پري
ماچي هر كله پري ملهم ايسے دے

خوشحالي ولي ليري تنستي دژوند
بنستے پي گوره چاپرغم ايسے دے

ترخپل زرگي پوري زه وشرنگېرم
خان مي دشنوبنگر ورقم* ايسے دے

کوټه

۲۳ اپريل ۲۰۰۴ء

*غوندي، رنگه، ډول

نه په يو رنگ کي اوسم، نه خپله خهره بدلوم
خنځه انسان يم چي له وخت سره جُته بدلوم

د حُسين رنگه دهر ظلم مخ نيوم کومه
د يزید غوندي کربلا په هديره بدلوم

زما په سينه کي کله کله د مور زړه درزيږي
داسي وخت هم راشي، اولاد زه په پيسه بدلوم

پخپله روم شم اوهره شپه خپل خان وپروم
خکه خوهره ورځ سهار خپله کمره بدلوم

رناهم غوارم، خوتيارې مي هم پرخان پيرزوشي
خه بدبختي مي ده چي لمرزه په ديوه بدلوم

په ملنگي کي کله کله عرش ته ور سپرم
کله قارون سم خپل هرڅه په خزانه بدلوم

په يوه شکل کي آدم او ابليس دواړه بنکارم
مخ بدلولى نشم، ځکه آئينه بدلوم

په حفاظت کي هم زه ځان سلامت نه گنمه
دکورگودي له منجاري خه په چاره بدلوم

ځان چي باچاکرم نوله خلگوڅخه ليري شمه
کله په خلگوکي دخپل حق هم نارو بدلوم

بدرجمالي ته نکلونه دتوردېب کومه
وآدم خان ته ددرخوييازه قصه بدلوم

خه وخت دگل غوندي تازه اوبنائسته ايسپرڻم
خان بيا ترډېره له خزان سره سره بدلوم

کورتہ چي ننوخم، له خانہ شم دباندې پاتہ
چي وخم بيا د کلاهره دروازہ بدلوم

چي زه آذرشمه، خدايان جو رکړم په خپلو لاسو
چي ابراهيم شم، بتخانه بيا په کعبه بدلوم

په بنائستو تپو کي زماله وچي خوند پېداد مے
هغه هم زه یمه چي غاري په نوحه بدلوم

په يو وجود کي په زرگاؤ تضادونه لرم
څنگه انسان یم چي له وخت سره جسته بدلوم

کوټه

۰۸ جولائي ۲۰۰۴ء

ما پاللي د دنيا هم دښمني وه
له خپل ځانه سره زما هم دښمني وه

په يوه تړون دوه رنگه وو ترلي
چي ياري وه زما او ستا، هم دښمني وه

په سپرلي کي هم خزان ته ور نژدې شوؤ
چي له گل سره د چا هم دښمني وه

ما به څنگه مينه هر ځای خوروله
را پرې ايښې چي بابا هم دښمني وه

چي به کومه شپه وصال لره ورتلمه
له سپورمۍ سره به زما هم دښمني وه

ما هغه وخت هم ډيوې بلي ساتلې
يادول چي د رڼا هم دښمني وه

ما د يار نوم له خپل ځان سره نه اخستو
تبسمه! هلته دا هم دښمني وه

بورے

۱۸ جون ۲۰۰۵ء

شپه ده پر خه خلگولاتر اوسه هم
هره ورخ را خبزي په هر کور کي لمر

چا چي به ډيوې راوړلې هره شپه
نن ئې رانه يوړلو په پور کي لمر

موږ ته په هر حال کي رسوی رڼا
خپله ټوله ورخ اوسي په اور کي لمر

راسی په تيارو کي لاز در وښيم
ما ساتلې د د سترگو تور کي لمر

يو واري په ځان کي کړه خوره رڼا
ښکاري به و تاته په هر لور کي لمر

پېښور

۰۲ جولای ۲۰۰۵ء

ڀرند دي شومه په ديدن پسي، نور غوارم
خڪه اوس له بله سترگي په پور غوارم

ستا بنائست د خان كرم خنگه، نه پوهېږم
تا په خان كي، زه د خان رنگه خور غوارم

زما نكري تر باجهانو نه رسېږي
اوس به خپل حق له هر چانه، په زور غوارم

زه وږه نړۍ د مينې سا زومه
پېښور، كوته، كابل، نه لاهور غوارم

د بهر لمبې ما كله سوخه نه شي
زه پناه د خان دننه له اور غوارم

زه له زيارو كاروبار نه جوړومه
په صله كي و بچيانو ته كور غواړم

تبسم به په امان له هر آفت يم
را رسېږي به، دعاوي د مور غواړم

پېښور
۲۵ مې ۲۰۰۵ء

په خو شېبو مي تر اسمانه يوسي
خيال چي دي راشي، ما له خانه يوسي

يم په صحرا کي د پل غوندي پاته
خوک به مي بيا تر خپل کاروانه يوسي

روي مي نه پرېږدي، آزاد نه يم
خلگ دي ما له دې مکانه يوسي

دېر دي ساده، د ميني کلي خلگ
هره خبره زر تر خانه يوسي

زما د سپرلي گلان تر زړه وختل
خوک به ازغي سر له خزانه يوسي

قاصد د وصل خبر نه راوړي، خو

زېږېد د هجر تر جانانه يوسي

ته چي خبرې پرې، تبسم شعرونه
ستا د بنائست له وير دېوانه يوسي

بورې

۱۲ دسمبر ۲۰۰۵ء

دشاعر پښندگلوې

نوم: محمد عارف
قلمی نوم: عارف تبسم
دپلار نوم: حاجي شیرافضل
ټاټوبی: بورے، لورالائي
تعلیم: ایم- ای انگرېزي ادبیات
درک: ایم- ای بین الاقوامي تعلقات
مکان 246- رحیم کالوني چېل روډ
هده - کوټه، سهېلي پښتونخوا
فون: 0333 - 7804824
ای مېل: ariftabassum@yahoo.com

چاپ کتابونه

- ۱- گلوبلائزېشن اور مادري زبانی (ترتیب)
- ۲- آزادی کی پہلی کرن (ترجمه)
- ۳- دلمرپل (هم دا مجموعہ)

ناچاپ کتابونه

- ۱- ادب، ژبه او گلوبلائزېشن (دپښتو مقالو مجموعہ)
- ۲- جب کارپورېشنوں کی حکومت هوگی (داردو مقالو مجموعہ)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**